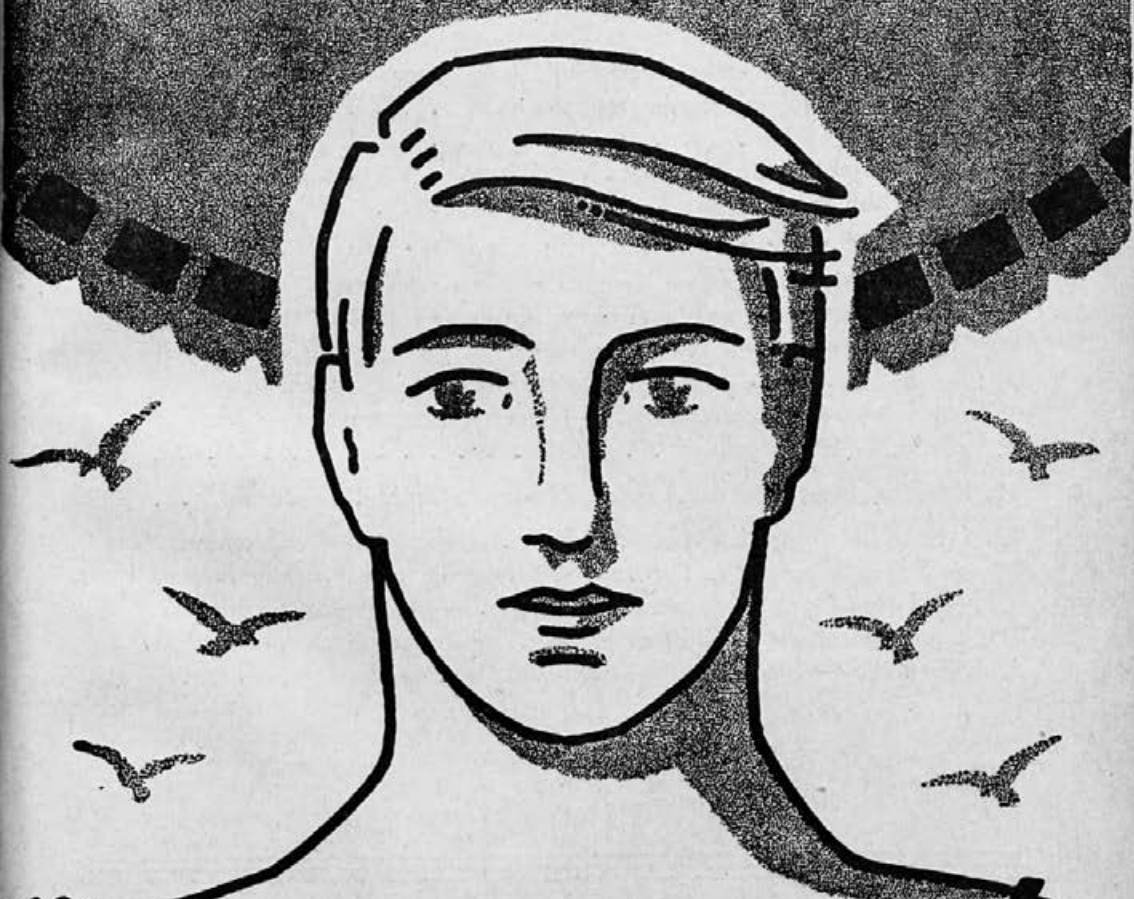

ŽUVAMO

JUGOSLAVIJU

90.

SOKOLIC

LIST ZA SOKOLSKI NARAŠTAJ
GOD. XVII 1935 BROJ 11

SADRŽAJ

1. Naš najveći narodni i sokolski praznik	273
2. Brat iz Korotana	274
3. O muzici	277
4. Naše narodno blago	277
5. 20-godišnjica travničkog veleizdajničkog procesa	278
6. V domovini jugoslovenskega smučarstva	282
7. Sokolska značka	282
8. I naraštajci idu na olimpijske igre!	283
9. Ob grobu in prestolu	287
10. Zrakoplov	289
11. Naši pesnici: Krst na Golgoti. — Slovo od kralja Aleksandra. — Memento. — Jugoslovenskom Kralju. — Ptičja tragedija. — Здраво, школо! — Na dan ujedinjenja 1935 godine. — Krtova dežela. — Jesenje slike. — Kasna jesen. — Bratska sloga. — Ali veš? — Nakon vojske. — Соколска застава. — Jesen v gozdu. — Ptičja godba.	292
12. Radovi našeg naraštaja: Zgodba o Tinetu. — Jesen.	299
13. Glasnik: 70-godišnjica smrti Jindřiha Fignera. — Kalendaric. — Sokolski sustav u Turskoj. — Otvorenje pančevačkog mosta. — U Rusiji grade ogromne aeroplane. — Knjižnica s knjigama koje govore. — Nevidljivi direktor. — Salamonska presuda u Abesiniji. — Besna krava okužila 86 ljudi. — Za šalu.	303

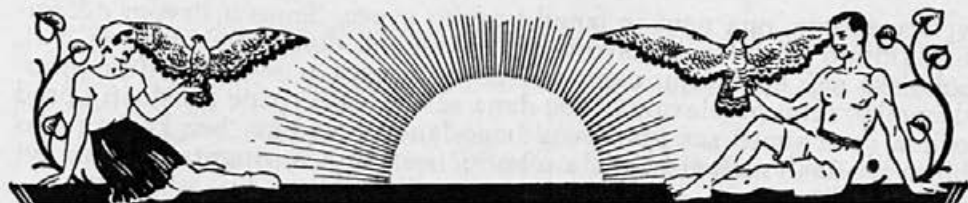
»Sokolić« izlazi svakoga 20 u mesecu. Godišnja pretplata Din 20'—, polu-godišnja Din 10'—, pojedini broj Din 2'—.

Urednik: Josip Jeras, Ljubljana, Levstikova ulica 19.

Izdaje Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije (E. Gangl). — Naslov uprave: Uprava sokolskih listova, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. Telefon br. 2312. Račun pošt. štedionice 12.943.

Rukopisi se šalju na adresu urednika, pretplate i narudžbe upravi sokolskih listova.

Tiska: Učiteljska tiskara u Ljubljani (pretstavnik Francè Štrukelj).

NAŠ NAJVEĆI NARODNI I SOKOLSKI PRAZNIK

Mi smo zadnja generacija, koja još može da pre-
dusretne otpad svega Jugoslovenstva od Austrije. Dode-
li do otpada, počće se ta Lombardija kod Drave.

Dr. Sachs.

Ovako je malo pred svetski požar očajnički uskliknuo jedan od prvaka bivše austrijske frankovačke stranke. Nesalomiva volja, nadčovečji naponi i žrtve našeg naroda potresli su u temeljima trulo carstvo; ono je klecalo i klecalo, dok nije i pokleknulo i zauvek iščezlo. Na njegovim ruševinama vaskrsnula je mlada i snažna, slobodna i narodna Jugoslavija, večiti ideal naših najboljih sinova, večita težnja dugog niza naših generacija. Prvi decembar 1918 god. najsvetliji je datum u povesnici našega naroda, to je kruna svih naših uspeha, to je najlepši i najsladji plod svih onih napora i žrtava, koje je naš narod stotinama godina prinášao žrtveniku narodne slobode i narodnog ujedinjenja. I gornje reči frankovca Sachsa potvrđuju, da je naš narod bio zreo i rešen da samostalno upravlja svojom sudbinom, da je naš narod bio jednodušan u tome da Austro-Ugarska mora da padne i da jugoslovenski narod može i mora da stvori svoju jugoslovensku državu. Sve političke stranke, sav naš narod, osim šake izroda, išli su za tim, da kao jedan narod stvorimo i jedinstvenu državu; celina narodna i državna svuda se je isticala. Kada je veliki Englez Seaton Watson (Sitn Uatsn) za vreme balkanskih ratova prolazio podjarmljenim našim krajevima u Austro-Ugarskoj rekao je: »U Jugoslovena rodio se sasvim novi duh. Velike pobede balkanske braće vrlo su podigle narodnu svest, misao jedinstva postala je svojinom gotovo sviju Hrvata, Srba i Slovenaca. Od Kranjskih gora do Boke Kotorske, od Banata do Hrv. Primorja diše jedna duša — i što je najzanimljivije u seljaka možda još i više nego u inteligencije«. I ove nam reči potvrđuju, da do našeg oslobođenja i ujedinjenja nije došlo tuđom mukom i tuđom voljom, nego našom i samo našom, da je naš Prvi decembar bio usečen u duši i srcu svakog Jugoslovena još mnogo pre 1918 godine.

Prvi decembar najveći je praznik i našeg Sokolstva. Mi ga slavimo svake godine spontano, istinski, sokolski. Nismo politička stranka, niti se politikom bavimo, ali sadržina Prvog decembra za nas je sveta.

veličanstvena, ona nam je iznad i preko svega. Samo u Prvom decembru vidimo svojo snagu, svojo moč i veličino domovine i naroda. I ti, sokolski naš naraštaju, uzmi najživljeg učešča u ovogodišnjim prvodecembarskim proslavama. Tog dana seti se naše tužne prošlosti i pred očima će ti sinuti sav sjaj ovog bogodanog praznika, bez kojega smo bili u prošlosti maleni i sitni, a u budućnosti bi nas progutali gramzljivi naši susedi.

(Kljé.)

IVAN ALBREHT, Ljubljana:

BRAT IZ KOROTANA

(Nadaljevanje)

Dan se vleče kakor pajčevina. Z nočjo vred potrka pri Plotnikovih vojak:

»Ali je tukaj Tonče Brnik?«

»Od Žika —?« plane Tonče kvišku.

Vojak odkima.

»Kadet Srnik bi rad govoril s teboj. V Medborovnici je, pri brodu.«

»Lahko kar grem —?«

»Če imaš čas, bo najbolje. Jaz moram še na poveljstvo.«

In že gre, Tonče pa kakor pšica za njim.

Topovi molče. Tu, tam zalaja v temi puška, dve, tri, kakor potuhnjen lisjak se zdi, nato zaračlja strojnica, potem je zopet mir.

»Lenc gre,« prisluhne Joza koraku. »Nocoj ga pa res nisem prav nič željan.«

»Dober večer,« je med tem Lenc že v kuhinji. »Kaj slišita, kako nam pri Dravi lepo skrbe za godbo? So čutiti vsi čisto predpustni.«

»Sedi, Lenc, sedi,« porine Joza stol predenj.

»Nocoj pa utegne biti še vroče.«

»Misliš?« ga prodimno motri Reza. »Si kje kaj slišal?«

»I, ljudje zmeraj dosti govore, resnice pa človek navadno nikoli ne izve.«

Joza brezbrizno omeni, da danes sploh še ni stopil izpod strehe.

»Ti je zmanjkalo dela —?«

»Nak, le ljubilo se mi ni, ko človek ne ve, pri čem je.«

»Pravijo, da Podgornik neki silno pomaga Jugoslovenom. Kaj vem koliko denarja jim je že menda dal in tudi nič koliko orožja.«

»Kaj ne poveš —?«

»Tako sem slišal in sem moža dopoldne tudi res videl prihajati iz pisarne, kjer imajo Kranjci komando,« mežika Lenc. »Samo ne vem, če jim bo kaj zaleglo.«

»Misliš?« drhti Reza.

»Tako govore.«

»No, no, saj bomo kmalu videli,« je Joza Plotnik nejevoljen. »Dolgo ne more ostati tako, pa naj se odloči kakorkoli.«

»Meni je vseeno,« se prihuli Lenc, »samo, da bi živeli v miru.«

»Meni pa ni,« zaostri puškar. »Vsak naj bo na svojem gospodar!«

»Kakopak,« poprime Lenc in zavije: »Kranjci naj ostanejo na Kranjskem, tukaj se bomo pa že mi Korošci sami ravnali.«

Joza čuti bodico, a se samo nasmehne:

»Kdo se bo pulil za medveda, dokler še niti prav ne veš, v katerem bplogu se skriva! — Kdaj se neki vrne Tonče?«

»Kam pa je šel —?«

»Šaj veš, kako je z otroki,« se izmika Reza. »Prikleneš ga lahko, pa se ti še izmuzne.«

Delavec čuti, da je odveč. Počasi se prestopi, se nekajkrat leno pretegne in zakašlja:

»Bo že kar čas za počitek, če nam bodo pustili kaj spanja.«

»Da bi le že odmotovili,« želi Plotnica, dasi z besedo vabi:

»Pa vendar še ne pojdeš? Posedi malo, posedi.«

»Nak, nak, mi ni danes nič kaj prav. Sem se menda prehladil, ko smo imeli tako nerodno vreme,« se poslovi Lenc in še po stopnicah grede ugiblje, kod bi se neki utegnil potepati tisti Nanin jezični brglez. O, mu bo že odklenkalo, ako pridejo Nemci spet do veljave! To mu bo Lenc navil ušesa! Kar na smeh mu gre, ko si misli, kako se bo znesel nad poniglavcem. Tonče pa je med tem že v Medborovnici. Hlastno posluša Lipetova navodila in venomer ponavlja:

»Ali je res tako nevarno?«

»Je in ni,« je Srnikov resen. »Samo glej, da se ne boš zbal.«

»Ne pridejo na pomoč —?«

»Ne vem, kaj čakajo. Streliva nam bo že kmalu primanjkovalo in ljudje tudi. Ako bi se kaj zgodilo, pozdravi pri nas doma in reci, naj ne bodo preveč v skrbeh. In Petričeve pozdravi in strica in teto.«

»Govoriš kakor za testament,« presune Tončeta, iz teme pa se venomer oglašajo strelji.

V oljšju zagolši. Patrulja. Kadet se ozre, vojak kratko pripoveduje. Brod so izvlekli na suho. Zdaj se ga Nemci niti z zvijačo ne morejo polastiti. Drugače ni nič posebnega.

»Z one strani nič novic?«

»Zanesljivih nič. Menda pijejo, vsaj prej je bilo čuti kakor ukanje in napivanje.«

Vojaki odidejo, Lipe seže dečku v roko:

»Torej Tonče, da se boš držal —!«

»Velja!« se malemu trese glas in v očeh ga ščemi, ko se spusti v dir proti domu.

»Hvala Božu, zdaj mi pa ne pojdeš nič več izpod strehe,« olajšano vzdihne teta, ko zagleda varovanca.

»Je Lipe kaj povedal?« mezdi Joza.

»Da naj bomo brez skrbi,« olepšuje Tonče. »Brodove so povsod potegnili na suho, da Nemci sploh ne morejo sem.«

»Viš,« je puškar zdajci ves junaški, »jaz sem koj rekel, da se naši ne dajo kar tako speljati na led. Škoda, ko Lenca ni več tukaj. To bi se mu zavihal nos!«

»Nocoj bom vsaj brez skrbi zaspala,« je z možem vred potolažena tudi žena in začne odgrinjati postelje. »Da bi se le vse srečno izteklo.«

V postelji ugiblje Tonče, ko stric in teta že spita, kaj neki zdaj počne Žiko. To mora biti truden. Že popoldne je bil tako bled in je imel tako udrte oči. In kaj mora Lipe vse vedeti, da je govoril kakor bi se poslavljaj na smrtni postelji?! Ko je Žiko govoril s Tončetom, je neprestano gledal na most. To je vse tako čudno, tako mučno in mrko. Joj, ko bi teta in stric vedela! To je dobro, da ju je vsaj toliko potolažil —!

Na steni enakomerno tiktaka ura, sicer je vse tiho, gluho, od nikoder nobenega glasu. In šele deset je ura, joj, a Tonče je menil, da se bo jelo že kmalu daniti. Kaj ne bo nikoli konec te noči? Kako mu neki privoščijo Cita, ako pozna nevarnost? Le zakaj je zadnjič res ni natrl s snegom, da bi imel vsaj malo zadoščenja —?

Vse vprek se mu križajo misli, preskakujejo in se pode kakor mušice v večernem soncu, dokler končno ne zmedle in izginejo. In v sanjah je Tonče že pri materi. Čemu je neki jokala, ko ima tako nabrekle oči? Sinko bi jo rad objel, ona pa se obrača proč in ga samo včasih ošvrkne z osornim pogledom. S čim se ji je neki tako zameril? — Nemara je pa kaj bolna in je

zato tako nejevoljna — O, saj ima vojska tudi zdravnika s seboj. Kar k njemu pojde in ga poprosi, naj materj zapiše zdravila. — Pa kaj dela pri materi bleđični tujec, ki sedi na divanu in potuhnjeno pogleduje zdaj njega, zdaj mater? Brrrr, kako je suh! Ako bi ga človek malo bolj trdo prijel in potresel, bi se bržkone ves razletel. Čudno, da se ga mati nič ne boji, ko je tak. Tonče bi niti ne maral biti z njim v isti sobi, ker bi ga bilo prav res strah, mati pa ga tako prijazno pogleduje, kakor da je to najlepši in najboljši človek na svetu. S to živo smrtjo je prijazna, njega pa gleda kakor trn v peti. Kako ga je mogla tako čisto pozabiti?! Nič, kar k njej bo stopil in jo bo objel.

»Naženite no to bledico iz sobe,« ji poreče in ji pove, kako se mu je godilo in kaj je vse doživel, odkar se nista videla. To bo strmela!

Règ-reg-reg-reg-règ!

Kaj je zopet to? Joj, bleđi tujec je vstal in so kosti tako grdo zaškletele po njem. — Tončeta spreletava kurja polt, a mrtvaški neznanec jo maha naravnost proti njemu. Zdaj, zdaj ga pograbi. — Je že pred njim.

Règ-reg-reg-reg-règ!

»Joj, mati —!« plane Tonče kvišku in grabi z rokami predse.

Règ-reg-reg-reg-règ!

Kje je? Ah, to je teta Reza. S širokoodprtimi očmi stoji pred posteljo in sklepa roke:

»Otrok, otrok, poslušaj no, kaj se godi!«

Kaj se godi? Strojnice lajajo in puške se oglašajo na vseh koncih in krajih.

Règ-reg-reg-reg-règ!

Brrr, to je ropot, ki ga je Tonče slišal v sanjah, kakor da šklepečejo neznanču kosti. Huj, kako čudne, steklene mrtve oči je imel!

»Tak nehaj no, otrok, in predrami se! Vsak čas se bo zdanilo in Bog ve, kaj nas še čaka danes!« mu teta ponuja kavo.

Tonče leze iz postelje, si mane oči in je še ves omotičen. Najrajši bi legel in kar še malo zadremal.

»Kar z vodo se hitro osveži,« pospravlja stric, kar se mu v naglici zdi najbolj važno: Materino sliko, izpričevalo o mojstrskem izpitu, zlatnino, uro in polno drobnjave.

»Si denar že vzela?« pomaga žena.

Saj res, na denar je čisto pozabil. Tudi obe hranilni knjižici sta še v omari. Seve: človek iz spanja in v taki naglici —

Po kuhinji in sobi je vse navzkriž. Čevlji, obleka, perilo in orodje leži razmetano kakor v razbojniškem gnezdu.

»Kar dve srajci obleci,« prigovarja stric.

(Konec prihodnjic.)

O MUZICI

Nije dovoljno muziku samo čuti. Nju treba osetiti i razumeti. Treba je videti duševnim očima.

Što ne može ni zakon ni kazna, ni tiranija ni sila, to može lepa i osećajna muzika.

Život nam pesmom i muzikom dočarava velike tajne u prirodi o kojima smrt mudrački i jezivo čuti.

Muzika je manifestacija najviše uzvišenosti do koje se može vinuti duh čovekov.

Mnoge religije ne goje likovnu umetnost, mnogi narodi nemaju literature, ali bez muzike nije ni jedna religija, ni jedan narod.

Posmatrao sam u kaznionici jednog krvoločnog zločinca, koji je celog svog veka klao i ubijao bez imalo osećaja i samilosti. Bio je osuđen na smrt i kao poslednju želju zatražio je da mu neko svira na violinu. Kad je to bilo učinjeno, robijaš je zaplakao, a lice mu je postalo blago i tiho kao u deteta. Nigde ni traga onoj ciničkoj noti čoveka, koji je izgubio srce i samilost. Osećaj ipak nije izgubio, već je ovaj samo jenjao u njemu zapušten grubim proživljavanjima razbojničkog života. Ovako mirna i skrušena čoveka, kakav je bio taj zlikovac u tom momentu, nisam video još nikada u svom životu.

ANTE MODRUŠAN, Kraljevica:

NAŠE NARODNO BLAGO

Naša omladina danas retko ili vrlo retko uzima u ruke naše narodne pesme, priče, poslovice, ukratko naše narodno blago iz kojeg zrači sva veličina našeg naroda, njegove patnje i radosti, njegov značaj i poštenje, pravičnost i čovekoljublje, sve ono što čoveka čini čovekom. Vrline koje su resile naše pradedove, dužni smo i mi da imamo i negujemo, dužni smo da ih ucepimo u naša mladenačka srca, u naše mladenačke duše. »Sva je naša povesnica velik samo zbor pesama«, rekao je veliki naš pesnik P. Preradović. U doba najveće pocepkanosti i ljutog stradanja čika Zmaj Jovan Jovanović kaže: »Haj što Srbin još se drži kraj svih zala, pesma ga je održala, njojzi hvala.«

Da li je možda bio koji veći događaj u prošlosti, koji narodno srce nije opevalo!

Nije li nam Kosovo lepše, veličanstvenije baš zbog narodnih pesama, koje su o njemu ispevane. Nije li nam Marko Kraljević veličanstveniji zbog divnih i viteških osečina, koje je kao čovek imao. Pa svi oni junački hajduci i uskoci, pa svi oni narodni pregaoci i heroji odgojeni lepim vrlinama: hrabrošću, izdržljivošću, čvrstinom karaktera, ljubavlju prema Otadžbini, koji su se okupili oko poziva velikog Vožda Karadžorda.

Nije li nam slavni umetnik i narodni junak Petar Višnjić, slepi narodni guslar, čiju stogodišnjicu smrti slavimo ovog meseca, svetački mio u pravdi, poštenju, karakteru i lepoti.

Naša umetna kultura relativno je mlada, ali naša narodna kultura vrlo je stara, vrlo je visoka. Mnogo veći narodi od našeg mogli bi se diviti s njome. Nisu li naše narodne pesme odgojile čitava pokoljenja narodnih mučenika i narodnih neimara! Nisu li se iz njihovog nepresušnog vrela naši junaci napajali vrlinama, vrlinafna za kojima mi kao Sokoli treba da težimo čitavog veka. Te su vrline dizale i uzdržale naš narod. Vrline koje mu je pesma narod-

Slepi guslar

na davala. Zar ima veće pravde no u rečima Markovim: »Ni po babu ni po stričevima, već po pravdi Boga istinoga!«

U doba kad se velikaši otimlju o blago nejakog Uroša! Zar ima većeg milosrda od Markovog u pesmi »Kraljević Marko i beg Kostadin«, zar ima veće ljubavi prema Otadžbini i bližnjega od starog Vujadina, malog Radojice, Miloša Obilića i mnogih drugih.

Sokolski naraštaju, čitaj narodne pesme, one će ti upotpunjavati prazninu današnje okoline, današnjeg društva. One će ulaziti u tvoja mlada srca i duše, one će se u tebi uvrežiti i pored tvog fizičkog odgoja, odgajajući te u duhu slavnihih pradedova. Ne znači da savremena dobra, dobra savremene kulture treba prezreti, ali čitanjem narodnih pesama odgajaš se vi-teški, kakav i treba da bude prav! Sokolić, prava Sokolica!!

20-GODIŠNJICA TRAVNIČKOG VELEIZDAJNIČKOG PROCESA

Značenje revolucionarne organizacije »Mlada Bosna«

U našem nacionalnom životu, u političkoj istoriji našega naroda, najvidnije mesto zauzimaju naše omladinske organizacije. Njihovim radom ispunjene su najlepše stranice naše prošlosti -- njihov je rad imao najvidnije uspehe, a njihove su žrtve najbrojnije i u naporima njihovog duhovnog života i u životima samim.

Aneksijom Bosne i Hercegovine 1908 god. počinje i tamo da kipi nacionalni život; nacionalni preporod tog ispaćenog i izmučenog naroda uzima sve jačeg zamaha. Omladina je tu vodila glavnu reč, a o njenom je minerskom radu naskoro saznao čitav svet.

U to doba nacionalnog previranja niče i omladinska revolucionarna organizacija »Mlada Bosna«, upirući svoje oči u slobodnu i slobodarsku Srbiju, polažući sve svoje nade i nepokolebivu veru u narodnu Dinastiju našeg Pijemonta. Nastaje snažno grupisanje našeg življa u Bosni i Hercegovini, i to u svim pravcima narodnog života.

Bosanski omladinci nisu bili zadovoljni radom svojih otaca, čiji se je nacionalni ili bolje rečeno politički rad kretao oko akcije za samouprave u školstvu i crkvi. Omladinci su hteli rad na široj osnovici, oni su hteli da idu k svome cilju najkraćim putem, ne birajući u tom radu nikakva sred-

Pretstavnici tajnih dačkih organizacija u Sarajevu prilikom dogovora oko organizovanja protiv mađarskih demonstracija. Borivoje Jevtić (X) i Miloš Pjanić (XX) izaslanici srpske dačke naprednjačke organizacije

stva. Oni su bili radikalni u svemu. Njihovim je žilama strujila mladenačka krv, oni su jasno videli svoj cilj do kojeg su mogli da dođu samo radikalnim sredstvima, revolucionarnim radom. Ovde je bio idealizam, fanatizam, mladenački temperament — osećaji, srce bili su jači, nego razum starijih generacija, koje su u svemu tražile laganu postupnost, uvek računajući s posledicama. Omladina pak hladna i nezadovoljna s tim i s takvim radom poduzima samostalno akciju, akciju podzemnog rada. Uzor im je bio rad karbonara italijanskog risordimenta. To je mafija mladića, kojima su se pridružili i oni zapušteni i zaboravljeni radnici i seljaci u seocima i brdima.

Kaže se, da se najzamašniji planovi kuju u školskim klupama. To je u našem slučaju najbelodanija istina, koja se ne može pobijati. Sveučilištari i srednjoškolci, deca još po godinama, okupljaju oko sebe fanatične pristalice narodnog oslobođenja i stvaranja naše nacionalne države. Sastaju se kao prvi kršćani u mračnim prostorijama, da stvaraju nacerte svog uzvišenog rada, koji je imao da zadava smrtno udarce truloj Dvojnoj Monarhiji, da bude narod i da ga spremaju za odlučna vremena. To su bili ciljevi bosanskih

nacionalista, vatrenih boraca za pravdu i slobodu, to su bili ciljevi »Mlade Bosne«, to je bio životni cilj ovih idealnih univerzitetskih studenata i srednjoškolaca. Zaista presmeoni pothvati za mladiće iz školskih klupa, ali oni su taj rad prigrlili svom toplinom, svom odlučnošću i mladenačkim poletom, za nj su sve žrtvovali; nisu prezali ni pred kazamatima, ni vešalama, ni plutunima austrijske soldateske. Za svoje ideale bili su spremni na sve.

Ove mlade pesničke duše nisu imale svog pisanog programa; one ga nisu ni trebale. Taj je program ležao duboko u njihovoj duši — oni su znali što hoće, oni su bili svesni svog uzvišenog poslanstva. Svako doktrinarstvo bilo je daleko od njih. Iako je u to vreme upravo evao pokret anarhizma i skrajnjih levičarskih strujanja u čitavoj Evropi, ovi mladići nisu uneli u svoj program niti trunca tih ideja. Zanašali su se idejama Bakunjina i Macinija; oni su na prvo mesto postavili nacionalni momenat, a tek kad se ovo postigne, onda su se imala u slobodnoj domovini da rešavaju staleška, socijalna i druga pitanja. U tome se je ovaj mladobosanski pokret silno razlikovao od drugih revolucionarnih pokreta u Evropi. Instrumenti borbe ovih omladinaca bili su bodež, revolver i bomba; oni su u revoluciji i ratu videli svoj spas i uskrsnuće. Njihov rad nije se ograničavao samo na Bosnu i Hercegovinu, već i na druge naše krajeve, a krstare i stranim zemljama, Italijom i Francuskom, gde se savetuju i dogovaraju sa svojim sumišljenicima, podžihu svest i veru u oslobođenje, pridobijaju prijatelje i zagovornike i nabavljaju oružje. Najveći njihovi prijatelji i potpomagači bila su, razume se, revolucionarna nacionalna udruženja u Srbiji; naročito tajno udruženje »Ujedinjenje ili smrt«, čijim su se ovi mladi bosanski omladinci napajali slobodarskim idejama i borbenim raspoloženjem za rušenje tiranina, koji je tlačio i uništavao naš elemenat u svim neoslobođenim krajevima, a naročito u Bosni i Hercegovini. »Mlada Bosna« imala je svoje žive simpatije i u ostalim krajevima Austro-Ugarske Monarhije, gde je živio naš troimeni narod.

»Mlada Bosna«, kao tajno udruženje, prešla je uskoro s reči na delo. Rušilački rad sve je više rastao, sabotiranje se je zapažalo na svim stranama. »Mlada Bosna« unela je svoj revolucionarni duh u sva udruženja: sokolska, pobratimska i druga, a i kulturna udruženja stopila su se u nacionalna, što je drugim rečima značilo revolucionarna. Prvi znak obračunavanja, koji se je proćuo svetom, bio je atentat omladinca Žerajića, kojem su sledili sve jači i jači, dok nije konačno junački Gavrilo Princip svojim revolverskim metcima otkrio čitavom svetu osećaje i želje savkolikog bosanskog življa i našeg naroda uopće. Fanatične nacionaliste i revolucionere, koji su se kupili oko »Mlade Bosne«, nisu zaplašile žrtve, koje su podneli ovi gorljivi nacionalni omladinci. Iz tih žrtava oni crpeli snagu i duh za svoja buduća revolucionarna i rušilačka dela. Žerajići i Principi su se množili, pripadnici »Mlade Bosne« bili su sve brojniji, njihovi redovi sve zbijeniji i čeličniji. Ko bi sve nabrojio one Gaćinoviće, Principe, Žerajiće, Iliće, Živanoviće, Sefe, Mraze, Toholje, Jukiće i dr., koji su pali kao žrtve svoje svete ideje! Ko bi sve nabrojio sve one nesrećnike, koji istrunuše po austrijskim zatvorima i bolnicama, koji padoše od puščanog olova i ispustiše svoju plemenitu dušu na »sramnim« vešalima! Svi su oni skupo platili svoje čine, ali izdržali su do kraja; časno i ponosno. Taj i takav rad doveo je upravo imponantan broj omladinaca na optuženičku klupu pred veleizdajnički proces, koji se je pred 20 godina održao u Travniku. Svi su ovi idealisti osetili gorčinu i svirepost austrijskih vojnih sudova. Vešala, robija, teške tamnice i front — to je bila osuda. Koliko ih nije austrijska vlast smaknula, oni su ostali znali gde im je mesto za vreme velikog svetskog požara. Kao dobrovoljci junački su se borili u redovima srpske vojske i u jugoslovenskim dobrovoljačkim legijama. Malo

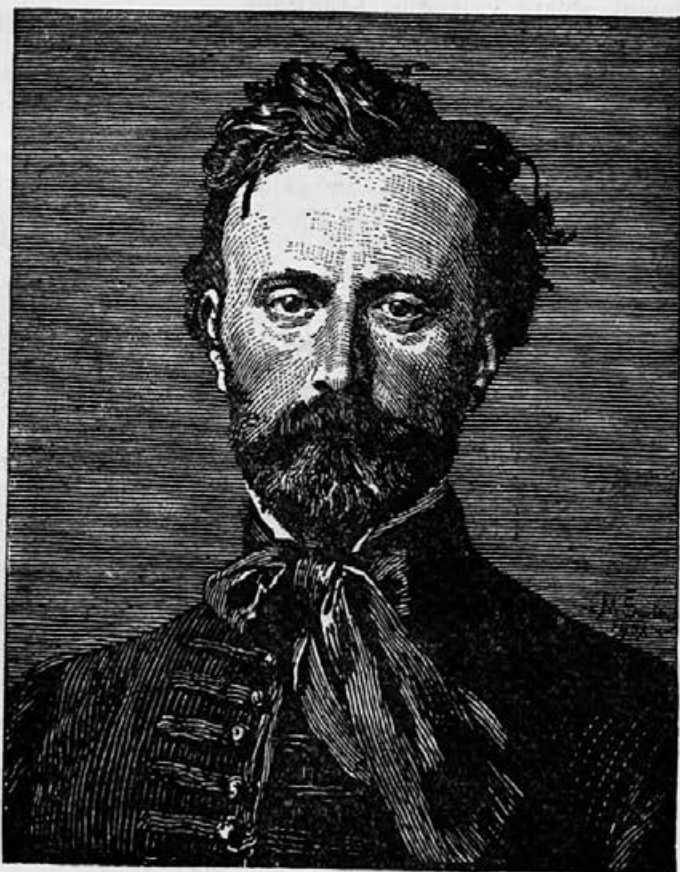
ih se je nakon svetskog rata vratilo kućama; mnogi su izgubili svoj život. Mnogi su pak kao ljudi večno narušenog zdravlja u našoj sredini, da nam služe kao uzori požrtvovanja i ljubavi prema svome narodu i svojoj otadžbini.

Veliki je broj, pretežni deo, ovih omladinaca iz »Mlade Bosne« bio još pre rata u našim sokolskim redovima. Oni su bili oduševljeni Sokoli i pobornici jugoslovenske misli, jer su tada Sokolstvo i »Mlada Bosna« po svojim nastojanjima i ciljevima, po svom revolucionarnom delovanju, bili identični. Živuci članovi »Mlade Bosne« sada su u našim sokolskim redovima kao naši najbolji članovi i sokolski pregaoci. Divimo se junaštvu ovih heroja i idealista i zahvalni smo im što su dali sve iz sebe, da njihova nastojanja budu krunisana punim uspehom. I kad se sećamo ove tužne 20-godišnjice, ovog žalosnog procesa, koji je lišio života tolike ponajbolje naše sinove, iz dubine naše duše izvija se duboka zahvalnost i poštovanje, koje se može dati živim i mrtvim narodnim mučenicima.

Omladinci iz »Mlade Bosne« naša su velika etička lepota i nacionalna svetlost, po kojoj će se upravljati pokoljenja. Oni su čestitost i poštenu obraz svoje zemlje — kako reče jedan naš veliki čovek.

(Kljé)

JINDRŽIH FIGNER

Vidi člančić na str. 303!

ŽUPANČIČ JOŽE, Litija:

V DOMOVINI JUGOSLOVENSKEGA SMUČARSTVA

Bloke so zanimiva valovita pokrajina na Notranjskem v dravski banovini. Leže sredi pota med Velikimi Laščami in Rakekom. Na Blokah so poznali smuči že pred stoletji. V prvih časih so uporabljali na preprost način narejene deske za prometno sredstvo in ne za sport. Na bloškem svetu leži sneg najdlje, zaradi številnih zametov je popotniku oviran prehod iz enega v drugi kraj. Za lažje potovanje pa so si že v davnih dneh navezovali na noge smuči. O bloških

smučarjih piše že zgodovinar Janez Vajkard Valvazor v svoji znameniti zgodovini: »Slava vojvodine Kranjske«.

Na Blokah smuča še danes vse tako kakor pred stoletji: v zimskih mesecih se pripelje mladina v šolo na smučeh, moški in ženske prihajajo v cerkev na smučeh, še celo za pogrebom gredo pogrebci na smučeh.

Svet na Blokah je za smučarstvo kar najbolj idealen. Zato prihajajo v poslednji dobi tjakaj najbolj vneti smučarji. Prijazni domačini gredo vsem izletnikom gostoljubno na roko. Ob nedeljah se vrše po vseh okoliških hribih tekme, ponavadi zmagajo domačini, večstoletna tradicija zmaguje nad ostalimi kraji, koder je smučarstvo postalo sport šele v novejšem času.

Na naši sliki je razvidna hribovita in valovita pokrajina z Blok.

MARIJANA ŽELJEZNOVA-KOKALJ, Ljubljana:

SOKOLSKA ZNAČKA

Sokolska značka je znak viteštva, koji mora svaki da nosi s ponosom i dostojanstvom. Ima Sokola, koji nose sokolsku značku uvek i svugda, drugi u svečanim prilikama, treći nikada, četvrti kako im se čini. Pred kratko vreme susretao si braću i sestre sa značkama, danas su retki oni, koji ju nose. Zašto? Zar nije Sokolstvo još uvek viteška organizacija, kojoj je naš besmrtni Kralj toliko verovao da joj je postavio na čelo Svog Prvenca, sadanjega Mladog Kralja Petra? Sokolstvo nije i neće odstupati od svojih uzvišenih ideala da telesno i duševno uzgaja zdrav narod, koji poznaje samo jednu dužnost: telom i dušom čuvati nedeljivu Aleksandrovu Jugoslaviju.

Braću i sestre! Mi nosimo sokolsku značku, da se međusobno poznamo i izvan sokolskog delokruga i da kao čuvari narodne države javno pokazemo da pripadamo viteškoj organizaciji Sokola Kraljevine Jugoslavije. Budite svesni! Naše sokolsko uverenje ne sme niko da nam uskraćuje — sokol

sku armadu čuvaju slovenske i jugoslovenske tradicije; u Sokolstvu je snaga, sloboda! Za slobodu su ginuli naši pređi, za našu slobodu je žrtvovao naš veliki Viteški Kralj i Mučenik svoj dragoceni život — za slobodu radimo i treba da radimo i mi. Sloboda nije bespravnost, sloboda je dragovoljna disciplina, ona je zrelost duha, što je sve sadržano u sokolskim načelima. Rad treba da pokaže što je Sokolstvo, a ne prazne reči.

Braćo i sestre! S ponosom i sa svešču nosite sokolsku značku — simbol viteških sokolskih četa! Ko klekne neka klekne; ko padne neka ispadne; mi kročimo napred, mi vitezovi Kralja Petra II i Aleksandrove svete Jugoslavije!

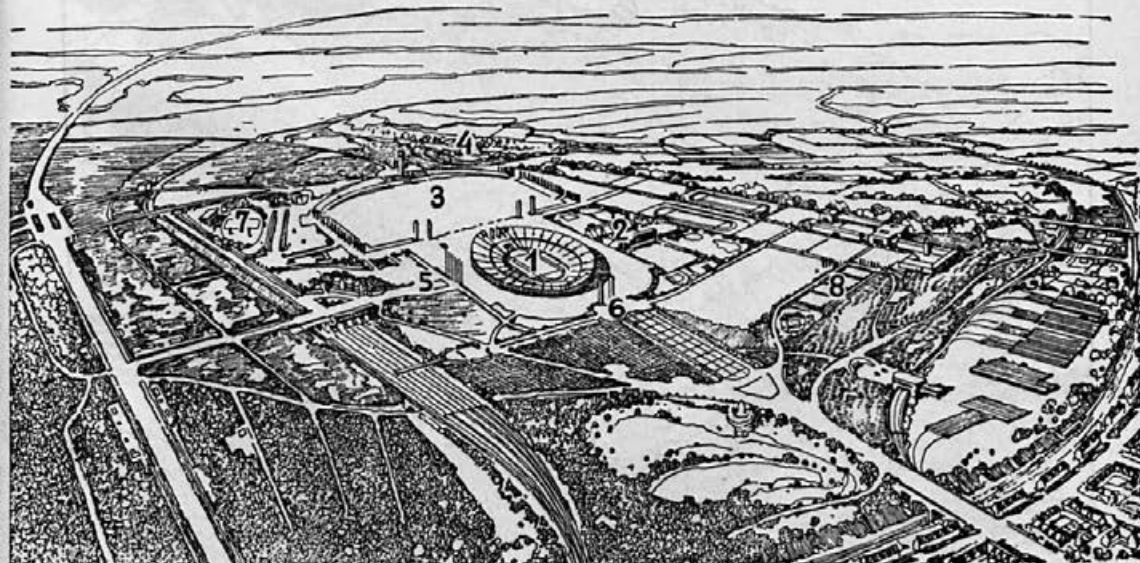
HRVOJE MACANOVIĆ, Zagreb:

I NARAŠTAJCI IDU NA OLIMPIJSKE IGRE!

Sve naše vežbače obradovaće vest, koju smo izrazili već u naslovu ovog kratkog članka, s kojim želimo da upozorimo naše naraštajce na jednu divnu priliku: do godine 1936, na velikim svetskim olimpijskim igrama u Berlinu biće sastanak izabranih naraštajaca iz celoga sveta. Sve zemlje, koje šalju svoje takmičare u bilo kojoj grani olimpijskih utakmica mogu poslati na ovaj veliki olimpijski naraštajski slet i četvrtinu od 30 svojih najboljih naraštajaca. Evo kako:

Jugoslovenski olimpijski odbor kao i svi narodni odbori, koji će sudelovati na olimpijskim igrama 1936 u Berlinu, primio je poziv na međunarodni sastanak naraštajaca, koji se održava za vreme tih igara. Poziv su nam uputili vođa nemačkog sporta i predsednik priređivačkog odbora XI olimpijade. U pozivu oni kažu sledeće:

»Naša je namera da priredimo međunarodni sastanak omladine u doba proslave

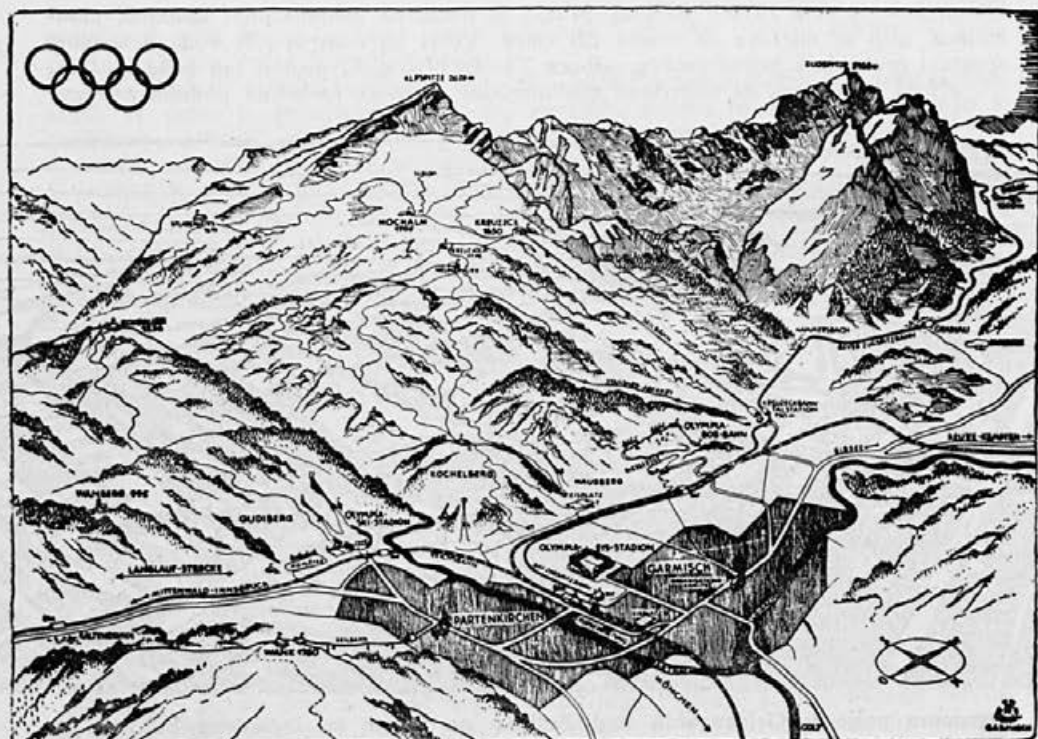

Ogromno polje u Grinvaldu kod Berlina na kojem su izgrađena borilišta za XI olimpijske igre 1936 godine. Na tom prostoru biće i logor naraštajaca iz svih zemalja sveta. Pojedine građevine su: 1) Olimpijski stadion za 100.000 gledalaca, 2) Olimpijsko plivalište za 18.000 gledalaca, 3) Sletišta — za vreme olimpijskih igara igralište za konjičku igru polo, 4) Pozornica s gledalištem za 25.000 ljudi. Tu će se održavati i utakmice gimnastičara. Jugoslovensko Sokolstvo sudeluje s odeljenjima članova i članica, 5) Južni glavni ulaz, 6) Istočni glavni ulaz, 7) Jašionica, 8) Pomoćna igrališta Nemačke visoke škole telesnog vežbanja.

XI olimpijade u Berlinu 1936 godine. Pozivamo zato sve narode, koji sudeluju na igrama, da pošalju četvu od 30 naraštajaca u dobi od 15 do 18 godina pod vodstvom jednog vodnika. Te čete naraštajaca biće naši gosti čim uđu u Nemačku. Biće smeštene u blizini olimpijskog stadiona, a hraniće se zajednički. Naša će biti briga da naraštajcima omogućimo sportsko vežbanje, da im pokažemo sve znamenitosti Berlina i olimpijske igre. Putovanje mora biti tako udešeno, da sve čete stignu u Berlin u četvrtak 30 juna 1936 godine pre podne, a skupni odlazak biće u toku prepodneva 17 avgusta 1936. Biće određen isti raspored boravka za sve učesnike ovog naraštajskog sleta, tako da oni iskoriste ovu priliku, kako bi se među sobom što bolje upoznali, pa da njihov boravak u Berlinu bude na korist boljem drugarstvu među naredima.«

Jugoslovenski olimpijski odbor se je — naravno — odazvao ovom ljubaznom pozivu priređivača XI olimpijade i odlučio je, da taj broj od 30 naraštajaca razdeli na sokolski i sve sportske saveze onih grana, koje su najvažnije za odgoj orladine. Za učestvovanje naraštajaca na ovom izletu Jugoslovenski olimpijski odbor je postavio ove uslove:

- 1) Mora biti pravilno upisan kod svog sportskog, odnosno sokolskog saveza.
- 2) Mora biti u svojoj grani među najboljima po vežbačkim uspesima.
- 3) Ne sme biti stariji od 18, ni mlađi od 15 godina.
- 4) Mora znati nemački, a prednost imaju oni, koji znaju još koji strani jezik.
- 5) Mora imati propisno odelo, kakvo će propisati Jugoslovenski olimpijski odbor.

Garmiš-Partenkirhen, poznato zimovalište i letovalište u Južnoj Bavarskoj u kojem će se od 6 do 16 februara održavati IV zimske olimpijske igre 1936 godine. Glavne građevine su (od leva na desno): smučarski stadion na Gudibergu sa dve skakaonice (do 90 i do 60 metara daljine skoka), klizački stadion u Garmišu sa gledalištem za 10.000 ljudi, olimpijsko sanjkalistište kod Riserzea. Na ovom crtežu su označene sve smučarske staze za spust i za smučarske likove.

6) Mora imati onaj iznos novaca, koji će biti potreban. (Par stotina dinara!)

7) I mora se savršeno pokoravati vodi čete, kojeg će imenovati Jugoslovenski olimpijski odbor.

O svemu ovome, treba već sada da razmisle ne samo vodnici našeg naraštaja, nego i sami naraštajci, i da se sprema da zasluže izbor u olimpijsku naraštajsku četvu Jugoslavije, u kojoj će biti zastupane sve grane koje sustavno i po planu rade s naraštajcima. Dakle uz sokolske, biće i plivački, atletski, mačevalački, veslački i drugi. Važno pitanje izbora naraštajaca, vodnika čete i opreme (jer svi moraju biti jednako opremljeni) rešavaće se na budućim sednicama Jugoslovenskog olimpijskog odbora, koji mora da sve to zbrine.

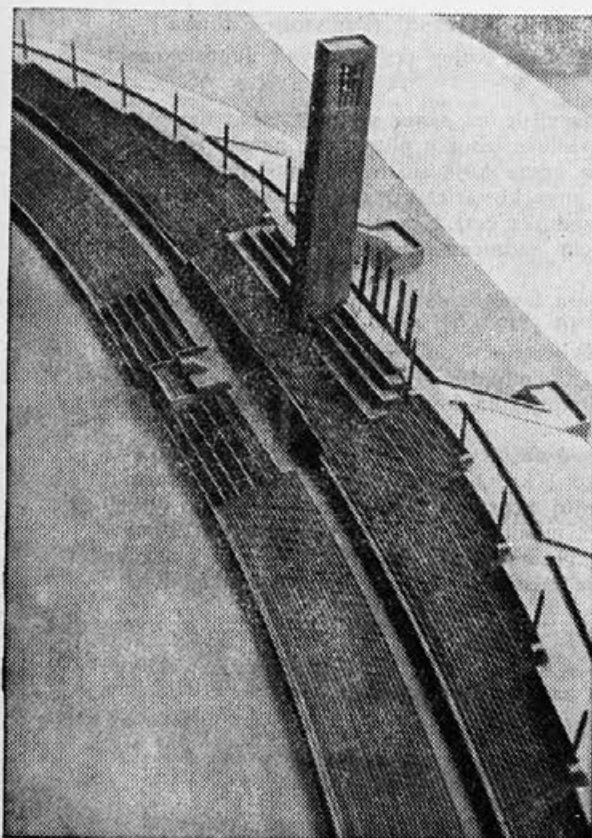
Svečanost otvaranja XI olimpijskih igara izvršiće se u subotu 1 avgusta 1936 u berlinskom olimpijskom stadionu između 16 i 17 sati, tačno po utvrđenom redu.* Da bi se ispunila želja Barona Pjer de Kubertena, osnivača novih igara, da se na svečanom otvorenju izvede i Betovenova IX simfonija predviđena je za večer 1 avgusta posebna svečanost u tom istom olimpijskom borilištu. To će biti umetnički dodatak svečanostima otvaranja.

Svečanost biće kao neka sletska igra pod naslovom »Olimpijska mladost«. Prikazivaće umetničkim sredstvima smisao i sadržinu omladinskih igara u raznim istorijskim dobama i borbu omladine s njom neprijateljskim silama. Više od 10.000 mladića i devojaka svih stupnjeva starosti, mladih žena i ljudi sudelovaće u igrama. Pevački i govornički zborovi, omladinske glazbe i orkestri. Najbolje sile nemačke plesne umetnosti biće zaposlene. Simfonija mladosti i lepote, snage i zvuka, duha i pokreta.

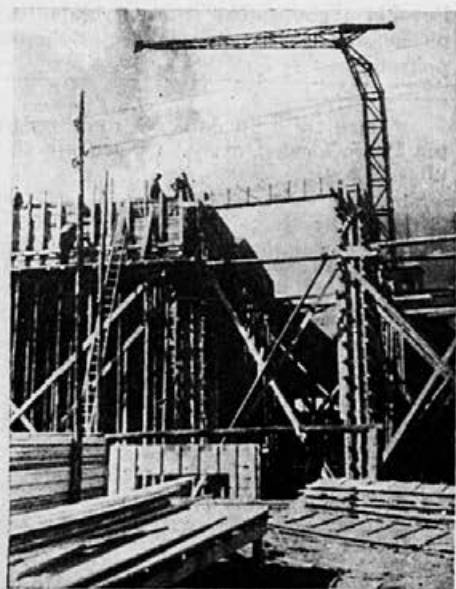
* Igre traju 16 dana. O tome opširno u novoj knjizi br. H. Macanovića: »Olympia 1936«. Cena Din 30.—. Naručuje se na naslov: H. Macanović, Zagreb, Medulićeva ulica 18 a.

Veliko olimpijsko zvono teško 16.000 kilograma nosi natpis: »Zovem omladinu sveta!« To zvono će objaviti početak XI olimpijskih igara 1 avgusta 1936 godine u Berlinu.

Visoki toranj nad počasnom ložom olimpijskog sletišta u Berlinu. U tom 76 metara visokom tornju biće olimpijsko zvono.

Olimpijski stadion u gradnji.

Svečanost će svršiti s večnom IX simfonijom i Šilerovom »Pesmom radosti«. I večno mladi olimpizam imaće u ovoj igri svoju sjajnu sliku.

Pripreme što ih Nemačka čini za ovu IV zimsku i XI letnju olimpijadu, za najveće sportske priredbe na svetu, tako su značajne i veličanstvene, da se o tome mora govoriti s velikim priznanjem i poštovanjem. Sredstva što ih priredivački odbor ulaže u savršenu organizaciju najvećeg međunarodnog sastanka (ne samo sportskog, već uopće najvećeg od svijeta!), način kako priređuje i sprema naredne igre, potvrđuje naše uverenje, da ćemo na toj olimpijadi videti mnogo od onog, što je nam potrebno. Blizina Berlina, a naročito Garmiš-Partenkirchena dozvoljava i našim skromnim sredstvima da brojnije sudelujemo, i da pošaljemo takmičare u većini olimpijskih grana. Naredna XII olimpijada 1940 možda će biti u dalekom Japanu, i onda ćemo moći vrlo malo da vidimo i zato manje naučimo.

Sada je divna prilika i Jugoslovenski olimpijski odbor je odlučio da je iskoristi. Sprema brojno, skoro potpuno sudelovanje na IV izmskoj i na XI letnjoj olimpijadi.

JAKA ŠPICAR, Radovljica:

OB GROBU IN PRESTOLU

Scena za obletnico smrti Viteškega Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja.

O s e b e :

Domovina,
Sokolič.
Sokoličica.
Sok. članstvo, naraščaj, deca.
Invalid.
Seljak.
Sokol.

Oder je po širini deljen s temnim zastorom, pred katerim je na levi grob s sliko ali kipom Kralja Aleksandra I. Na grobu luč, ki edina razsvetljuje ves prostor. Za zastorom na vzvišenem prostoru prestol, nad njim slika Kralja Petra II, v sokolskem kroju. Vse naj bo primerno opremljeno s cvetjem in zelenjem. Pred prestolom in če mogoče za njim na zidu naše tipične pirotske preproge. Skratka: Sprednji prostor osvetljen samo z lučjo na grobu, zadnji v veliki luči in pestrih barvah.

1. prizor.

Domovina, Sokolič, Sokoličica, invalid in seljak.

Domovina: (v črni halji, sedi pri grobu. Vse je tiho, čuje se samo oddaljen koral, orgle, godba, ali oddaljena pesem): Leto dni že čuvam luč na grobu Tvojem, kralj in mučenik in leto dni rosijo moje solze marmor, ki Te je zakril nam, osirotelim. — Na Dedinju kraljevskem: žena plaka Tvoja, mila nam kraljica, ki skrb jo tare, mater, za kraljeviče vedre in za kralja mladega, Tvojega prvenca. — Nitj dvakrat deset let svobode in že smo kruto kaznovani za naš greh, podedovani. Za neslogo in pomanjkanje ljubezni. — Temne sile so nad nami, ki v znamenju svobode širijo nevoljo in sovraštvo! — In jaz trpim — hudo trpim! (Se zgrudi.)

Sokolič in Sokoličica (prineseta od desne cvetja in zapazita na grobu črno ženo).

Sokolič: Glej!

Sokoličica: Vidim.

Sokolič: Poglejva, kdo je tam.

Sokoličica: Ne upam si.

Sokolič: Sokoličica se ne sme bati! Saj nič hudega nočeva. Samo grob našega dragega kralja hočeva obiskati.

Sokoličica: In mu prinesiti te cvetke, kaj ne?

Sokolič: Da. (Stopi tiho bliže.) Kdo je ta žena? (Glasno.) Kdo si, žena, ki na grobu gospodarjevem tuguješ?

Domovina (se vzravna in ga pogleda): Ti si, sinko, Sokoliček! Vprašaj, kdo sem jaz? — Žalujcča mati vaša — domovina. Tu na grobu pazim, da ne ugasne luč ljubezni do njega, ki je dal življenje drago in je svojo kri prelil za domovino.

Sokoliček: Poklekniiva, poklekniiva! (Poklekne.)

Sokoličica: In cvetje semkaj položiva! (Poklekne.)

Oba (molita): O, oče, dobri naš v nebesih, usliši najino molitev, ki prihaja k tebi od tega svetega, s solzami oškropljenega mesta. Daj mir in pokoj duši Kralja — mučenika. Domovini naši pošlji blagodejno roso bratske sloge in obvaruj njo in kralja mladega nesreče in nadloge in vsega hudega, amen! (Premor.)

Invalid (prinese trnjev venec): Z nami šel si čez albansko Golgoto in z nami nosil častne rane. Trnje, to je vse, kar še imam in trnov venec, gospodar — — ti — — dam —! (Poklekne h grobu).

Seljak (prinese venec iz pšenice): Ni te bilo sram, da si se družil z nami! Zemljo ljubil si, kakor jo mi, zato pšenica zlata naj Tvoj grob krasi. (Poklekne h grobu.)

Domovina: O, hvala vam za vso ljubezen in za spoštovanje. Vidim, da ni samo tu gorela luč, da je žarela tudi v vaših srcih.

Invalid: In še žari.

Seljak: In še gori.

Sokolič (navdušeno): In bo gorela in domovina naša bo živela do konca dni!

Vsi: Do konca dni!

(Vmesni zastor se dvigne.)

2. prizor.

(Okrog prestola je zbrano Sokolstvo v lepi skupini, ki jo naj režiser prikroji po možnosti. Ob prestolu naj bodo razvrščeni prapori in sokolska straža z meči.)

Sokol (stopi iz skupine h grobu): Vstanite! Duše naše polni še bolest in žalost in nikdar Ga ne bomo pozabili. A z žalovanjem samim nič ne bomo pridobili. Klic sokolski zove nas na delo! V spominu Tvojem, Kralj naš, Ujedinitelj, zastražili smo prestol Tvoj in čuvamo ga skrbno vse dotlej, da ga zasede mladi kralj, prvorojenec Tvoj in naša nada! (Dvigne Domovino, ki jo podpirata invalid in seljak ter jo vede na sredino cdra.)

Dva Sokola (z meči stopita kot straža h grobu).

Domovina: Sestre, bratje! Grob in prestol naj družita vse vaše misli in naj vodita dejanja vaša. Kri prelita v Marseju naj nas spominja zadnje želje umirajočega mučenika — gospodarja: Čuvajte Jugoslavijo!

Vsi (prisegajo): Prisežemo!

(Državna himna.)

Zastor.

Sokolsko društvo Tomaševac:
Pred slikom Viteškog Kralja Ujedinitelja

ZRAKOPLOV

(Konec.)

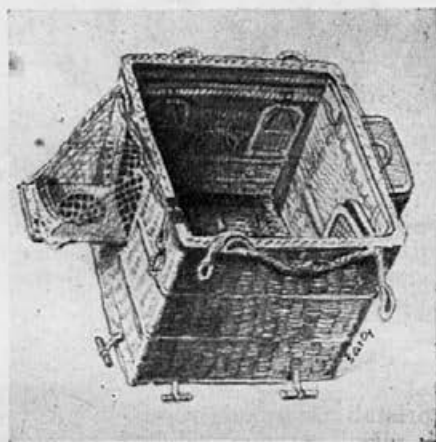
O blo oklepa mreža iz čvrstih vrvic, ki se stekajo spodaj v vrvi, te so pa privezane za močan lesen ali kovinast obroč. Za obroč so privezane tudi močne vrvi, na katerih visi košara. Letá je pletena, okoli 120 cm široka, 140 cm dolga in 110 cm visoka. Zunaj in znotraj je opremljena z ročaji; notranjih se oprijemamo pri burnejšem pristanku, za zunanje drže pomagalci pri vzdigu ali pristanku. Poleg pletene skrinjice za plovbne instrumente, je tu tudi skrinjica za hrano in sklopni stolec, da se ta ali oni lahko odpočije. Pri zrakoplovih, ki so namenjeni za dolga pota, ko je treba vztrajati v zraku več dni, je stena košare napravljena tako, da se en del lahko sklopi navzven ter tvori s sklopno klopjo v košari za silo ležišče za enega človeka; tu je tudi odprtina, skozi katero se lahko otrebimo, kar moramo pri potovanju, ki se vleče v dneve (vztrajnostne tekme in podobno [sl. 5]).

Na obroču visi debela, do 100 m dolga in primerno težka vlečna vrva, ki jo potrebujemo za pristajanje (za raztežbo in nekako sidro). Pod robom košare so nameščene vreče s peskom za pritežek, s katerim uravnava vomo vzdiganje in zaviramo prehitro padanje, zlasti pri pristanku.

Pa kaj bi samo govorili. Pojdimo na potovanje z zrakoplovom! Tako bomo najlaže spoznali delovanje vseh naprav.

Poleg, mestne plinarne se v vetriču pozibava s svetilnim plinom napolnjena, lepo okrogla obla našega zrakoplova. Neugnana ko mlad konj sili kvišku, a jo močne vrvi priklepajo k tlom. Vse je nared. Obtežba je preračunjena tako, da znaša vzgon nekaj več ko teža; to bo zadoščalo, da se hitro vzdignemo iz nevarne bližine tal. S sabo moramo vzeti pesek v vrečah, ker smo samo mi trije ljudje prelahki; plovilo bi švignilo z nami v velike višave in nič si ne bi mogli pomagati ne pri potovanju, če bi bilo treba menjati višino, ne pri pristanku.

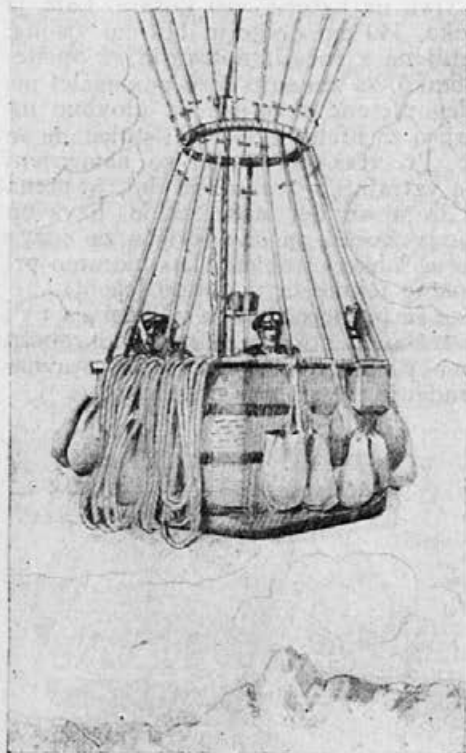
Vstopimo. Zadnjič se prepričamo, ali je vse v redu, instrumenti na mestih, ali zaklopka deluje. Povelje. Odvežejo in nas spuste. Tla se začno naglo odmikati in komaj smo nad strehami sosednjih hiš, že nas zgrabi veter in nas nese proti severu. Kazalec na višinomeru leze enakomerno naprej. Opazimo, da postaja z rastočo višino tudi veter močnejši in mirnejši; ni več bližine neravnih tal, ki ga zavirajo in silijo k vrtničenju. Višinomer kaže 600 m. Ne vzdigujemo se več; plovilo je prišlo v redkejše zračne plasti in ne more več toliko nositi ko v gostejših pritalnih plasteh. Toda, treba bo iti više, ker se pomikamo proti Kamniškim planinam, na tla pa nočemo tako kmalu. Vodnik iztrese 2 vreči peska, plovilo je s tem olajšano za 30 kg in znova šine kvišku. Opazujemo višinomer in hitrost* ter preudarjamo ali bomo

Sl. 5

* Hitrost se določi takole: na zemlji si vzamemo na muho dva kraja; (vasi, cerkve, vrhove in podobno) na zemljevidu zmerimo razdaljo med njima ter s časovnikom doženemo, koliko časa smo pluli med krajema. Iz tega se z lahkoto zračuna povprečna hitrost na uro.

prišli čez Kamniške planine, ki so se močno približale. Račun pokaže, da bomo v 20 minutah nad njimi, če nas bo nesel veter z enako brzino in če ne bo spremenil smeri. Vsekakor moramo biti do tedaj vsaj 2500 m visoko. Medtem preudarjanjem se je plovilo zopet nehalo vzdigovati. Vsebinsa nadaljnjih dveh vreč se usuje proti tlom in znova gremo v višavo, 1500 m. Ceste so bleščeči beli trakovi, steze ko tanke, toda dobro vidne pajčevinaste niti;

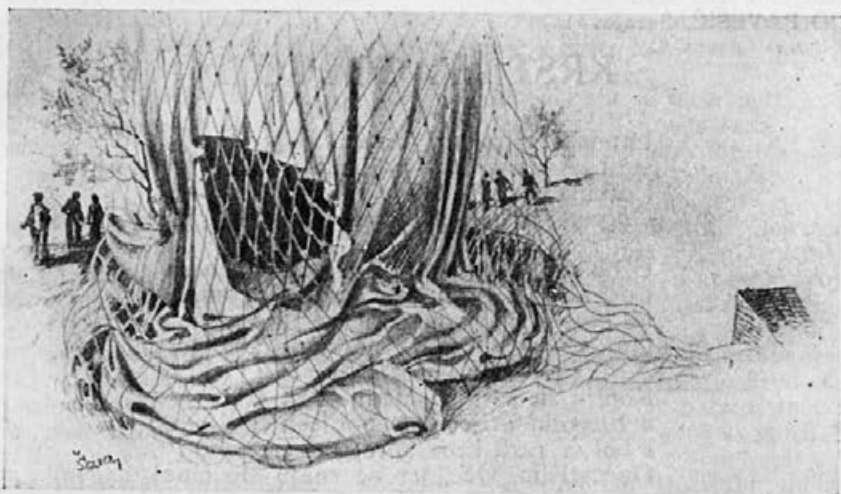
Sl. 6

tam-le zadaj se sveti savska struga. Po cesti pod nami se pomikajo drobčkane, ostro odražene pikice — ljudje. S Šmarne gore zadoni poldanski zvon — kako blizu ga slišimo in kako jasno! Zdaj mu pritegnejo še drugi, od vsepovsod. Pobožno ubranost zmoti rezek pisk kamničana, ki jo pravkar maha proti Ljubljani; daleč tja v ravnino sledimo pravilni, temni trak železniške proge. Spet gre nekaj pritežka iz vreč; neprenehoma se vzdigujemo. Planine so se nam medtem približale pred nos, a ne bojimo se jih več, saj vidimo, da smo že više; višinomer nam to potrjuje: 2600 m! Zdajci začutimo, da nas sredi poletja vendarle občutno hladi, če že ne kar zebe; seve, 2600 m je že nekaj; in zrak je v tej višini že močno ohlajen. Znova zmerimo brzino; nič se ni spremenila. Toda zakaj smo se začeli naglo vzdigovati, dasi smo nad višino, ki bi jo bilo moralo doseči plovilo po zadnji raztežbi? Aha, vzdiguje nas veter, ki ga odbijajo pobočja planin v višino. Sedajle smo nad Brano. Globoke zaseke, divji prepadi se nam zde, ko da bi bili naslikani, a ne resnični. In tam-le na oni-le strani še lepše pobarvana slika: slovenska Koroska. Vodnik nas opozori, da spremenjamo smer; res, veter vleče sedaj proti vzhodu. Tem boljše; bomo lahko

pristali na domači zemlji in kje v ravnini. Že se bližamo Pohorju in kar lepo v višini ostanimo, dokler nismo čezenj. Opazujemo, gledamo, občudujemo. Čas mineva, sonce se je približalo obzorju in treba bo misliti na pristanek. Posvetujemo se in odločimo za Ptujsko polje; tam je dovolj prikladnih krajev, veter bo bržkone enakomeren in slab, ljudi za pomoč ne bo nedostajalo in — železnica je blizu.

Ozračje se je bilo ohladilo, ohladil se je tudi plin v obli, ki je sedaj vsa ohlapna in gubasta, zato počasi padamo, vendar smo še vedno 1500 m visoko. Iščemo primernegega kraja. Vodnik potegne za vrvico, odpre zaklopko in spusti znaten zalogaj plina. Takoj čutimo, da padamo hitreje. Spuščanje se po nekaj sto metrih zavre, ker smo dospeli v gostejše zračne sloje. Znova spustimo plin, znova se spuščamo: 700 m, 600 m, 400 m. Z zemlje gledajo ljudje v nas. Še 200 m. Spustimo dolgo vlačno vrv; ko kača visi navzdol. Vodnik opazuje inštrumente; prehitro padamo, zato veli izsuti 3 vreče peska; na mah se skoraj ustavimo; nato skoraj neopazno zopet lezemo navzdol; počasi nas tira vetrič čez polje. Še 80 m. Konec vlačne vrvi se dotakne tal; čedalje več se je poleže po tleh. S tem olajšani zrakoplov ne pada več. Ljudje so vendar že spoznali, da pristajamo. Z vseh strani vro na kup, peš, s kolesi in z vozovi, saj kaj takega ne vidiš vsak dan. Znova žrtvujemo nekaj plina; pogreznemo se. Ljudem mahamo bliže, prosimo, naj primejo

za vlačno vrv in nas potegnemo k tlom. Odločnejši zgrabijo za vrv, vlečejo, zadržujejo nas, pa vendar jih vleče vetrič z zrakoplovom vred polagoma za sabo. Opogumijo se še drugi; sedaj že bo. Naposled se dotakne košara tal, toda ven še ne smemo, da se ne bi za tolikšno težo olajšano plovilo poglalo kvišku. Vodnik potegne za zaklopno vrstico, precej plina izpuhti. Izstopimo.

Sl. 7

Ljudje drže za držaje na košari. Vodnik potegne s silo za rdeči trak k »jeziku«; v obli zazija odprtina, plin naglo uhaja, obla je hitro manjša (sl. 7), leze k tlom, se poleže. Lepe vožnje je konec. Več ko uro smo vsi trije krepko delali, da smo zrakoplov zložili, povezali in naložili na voz; zastonjskih pomočnikov smo sicer imeli cel kup, pa jim nismo mogli zaupati dosti kočljivega dela. Z velikim spremstvom smo zapeljali na postajo ter oddali sebe in dragoceno pošiljko železnici.

Zrakoplovi v lopi Zeppelinovih (Cepelin) delavnic v Friedrichshafenu (Fridrihshafen).

NAŠI PESNICI

FERDO PAVEŠIĆ, Sarajevo:

KRST NA GOLGOTI

Impozantan, silan i težak kao kob
stoji. A na njemu visi razapet Rob
i otkida krik iz svoje ranjene dubine:
Oprosti im, Oče, jer ne znaju šta čine!

U oblaku tutnji munja i jecaju nebesa
i ori se Golgotom krik umirućeg mesa,
pa se stapa u vapaj sjetne mjesečine:
Oprosti im, Oče, jer ne znaju što čine!

Koplje su zarili u hladne Mu grudi
u bjesnilu grijешnom pobješnjeli ljudi,
a bol se razli kroz gore i nizine:
Oprosti im, Oče, jer ne znaju što čine!

I On je umro, umro je kao Mučenik
i svi smo osjetili Njegov bolni krik,
čuli smo Mu jecaj u najdalje daljine:
Oprosti im, Oče, jer ne znaju što čine!

I vjekovi su silni u prošlost sašli,
a ljudi još nisu svoju sreću našli,
pa lutaju luđački od tmine do tmine:
Oprosti im, Oče, jer ne znaju što čine!

A krst na Golgoti stoji i On na njemu
visi. Tek ljudi, jadni i nesrećni u svemu,
čekaju da i njima sunce sreće sine —
Oprosti im, Oče, jer ne znaju što čine!

Zvijerski se kolju i dugo još će se klati,
a da neće u tom bijesu ni sekunde stati,
samo će katkad smirit ih glas sa visine:
Oprosti im, Oče, jer ne znaju što čine!

Krst na Golgoti još mirno stoji i strši,
a vrijeme svoj neminovni proces okrutno vrši,
čovjek do čovjeka kukavno gine —
Oprosti im, Oče, jer ne znaju što čine!

I tako dani sumorno u Ništa slaze,
i ljudi sopstvene oltare pljuju i gaze,
tek katkad odjekne harfa iz daleke visine:
Oprosti im, Oče, jer ne znaju što čine!

SLOVO OD KRALJA ALEKSANDRA

Zadnjič danes še, kralj Aleksander,
stopimo vsi skupaj, Tebi v čast,
danes se od Tebe poslovimo,
saj si bil naš kralj, — mi Tvoja last.

V srcih naših je bolest velika,
žalovali vsi smo za Teboj,
izgubili s Tabo smo očeta,
ki je srčno ljubil narod svoj.

Vemo vsi, kaj smo s Teboj zgubili,
kot sirote si ostavil nas,
preboleli nismo in ne bomo,
rano to ozdravil bo nam čas.

Čas, ki neusmiljeno nas tira,
v dalje nam neznane. — Kakšnih dni?
Kaj usoda bo nam naklonila,
ali to, kar si nam želel Ti?

Da bi bili srečni, si nam želel,
Tvoj poslednji zdih, Tvoj zadnji glas,
v smrtni borbi, z zadnjo še besedo,
skrbno, kralj, si blagoslavljal nas.

Veličina Tvojega trpljenja,
genij Tvoj nam stal bo pred očmi,
v srcu nam zapisano ostane,
kar v slovo zaklical si nam Ti.

Jugoslavija je naša mati,
dediščina Tvojega srca,
čuvali jo bomo v bratski slogi,
večna bodi Jugoslavija!

Zdaj pa, dragi kralj, naš Aleksander,
ki že leto dni spiš pod zemljó,
mi odidemo v domovja svoja,
vsak za svojo srečo hitel bo.

S časom se pozabi žalovanje,
vse človeštvo zginja pred očmi,
v zgodovini pa ostane večno,
kar za narod svoj si storil Ti.

Na Oplencu vsa ljubezen naša,
to je Tvoj najlepši spomenik,
in molitev tiha: Duši blagi,
Bog izvoljenih naj bo plačnik.

Sinu Tvojemu mi vsi želimo:
Bog daj kralju Petru boljših dni,
kvišku žezlo, prestol in zastavo,
večno Karadorđe naj živi!

FERDO PAVEŠIĆ, Sarajevo:

MEMENTO

† SESTRI MERLENI KUNC

I

Marlen! Danas je dan turoban i setan
Kao da aveti grešne lutaju svetom,
Marlen! Danas niko nije sretan
U ovom paklu žalosnom i kletom.

Duša u meni nariče i jeca,
Ko umoran putnik stazama krećem,
Sve u meni danas jauče i kleca,
A svi grobovi zasuti su cvećem.

Ah, kako me bole svi časovi ovi
Kad čemer gorki na grudi pada,
Ah, gde, su, gde su sad detinjski snovi
O bezbolnoj sreći bez tuge i jada?

Ah, čemu mi život, čemu mi mladost,
Čemu bolima još srce si trti?
Ta život ovaj varljiva je radost
I tužna šetnja u susret Smrti.

II

Marlen! Danas kroz grobljanske staze
Krstare seni pokojnih ljudi,
Pa gase sveće i krinove gaze
I slušaju krikove iz hiljada grudi.

Danas majke i nesrećne drage
Nariču i plaču nad pokojničkom rakom
Pa setno šapuću molitve blage
I bolove svoje kazuju svakom.

Marlen! Danas sam grčevito plak'o
I prokleo svoj udes i život i svet,
Zašto je, Marlen, žalosno tako
Usahnulo Tvoje mladosti cvet?

Marlen, Marlen, čuj me što velim:
Glup je taj svet i život i sve,
Ja nestati samo, još nestati želim,
Nestati, Marlen, pa makar gde!

JUGOSLOVENSKOM KRALJU

Kralju! Pozdravlja Te narod!
Svi Slovenci, Srbi i Tvoji Hrvati
radosno Ti kliču u zanosu svojem —
postali smo braća, vijek zlatni se vrati!

Kralju! Za Te se narod moli!
Onome Silnom što istinom sije,
neka Te čuva narodu i zemlji,
i sreća dobrote vijekom nek Ti klije!

Kralju! Ljubav Ti narod daje!
Svojom Te dušom velikom voli,
zato ga uvijek štiti, stoj mu na čelu
ponosan i hrabar, to Te narod moli!

Kralju! Život, svoje najveće blago
narod će dati Tebi, svojoj slobodi,
što se iz mora krvi, iz kostiju brda
pod vodstvom predaka neumrla rodi!

Kralju! Blistaj kao narodna radost!
Strah budi svima koji slogu neće,
sijeci ih mačem Pravde, Istine, Vjere,
i u tom cilju sav narod uz Tebe kreće!

A. FRANCEVIĆ, Ljubljana:

PTIČJA TRAGEDIJA

Dva dni sta komaj pitala mladiče,
mladiče svoje, srčkane goliče
drugova Ščinka: oče njih in mati.
Oj stvarčki tankovrati, kljunčki zlati!

Zevaje vse iz gnezda je molelo,
da ščinkljo skoraj je srce bolelo:
kaj pridno zbira kruh, pinjolice,
zatira črve iz okolice,
da ne bi praznovali zdravi mlinčki,
da ne bi gladovali nežni sinčki.

Tedaj pa — oj bridkosti črne! —
Usoda kriva vse prevrne:
na kostanj lačna šoja h gnezdju sede
— prinesel tja jo sam je hudi duh —
in kot jemala bi iz polne sklede,
drobljance žre, hrustance, mehki puh!

Premilo v grozi Ščinka zaječita,
v bližavi ptičke vse opozorita;
cel roj hrešči, vrešči, tišči, crči;
da drznega vsiljivca zapodi,
obeša ščinklja vragu se na rep:
»Za materin obup ne bodj slep,
vsaj zadnje dete mi na miru pusti!«
Za tujo bol ne menijo se hrusti:
poslednji golec že je razcefran.

In šojec prhne kvišku v jasni dan,
nad plašno jato zavrešči tako:
»Minil je kres in Vidovo prišlo.
Na praznik ta — kdo pač tegà ne ve? —
tič tiča ujé, da se mesa najé.«

ЗДРАВО, ШКОЛО!

Здраво, здраво, школо мила!
Миље моје жића мог!
Здраво, здраво, увек била, —
Мила школо, — помоз' Бог!

Теби хитам, теби жудим,
Ти си мени мила сва, —
А ја ћу се да потрудим,
Да достојан будем ја!

Мама ме је пробудила:
— »Ево зоре прави рај!«
И од срца пожелела:
— »Нову срећу, Боже дај!

Устај, чедо, и без бриге
Гледај само, гледај, гле:
Ново рухо, нове књиге, —
Нови данак, — ново све!«

За час готов, љубим руке
Тати, мами, — срећо сва!
Они мени без по муке:
Чело, образ, ока два!

Сузе су им заблистале, —
Не знам ни сад зашто то!
А усне им задрхтале, —
Не знам ни сам зашто то?!

И лепо ме испратише:
— »Хајде школи срећом свом!
Бог ти дао снаге више
На новоме путу твој!«

И сад, школо, теби летим,
Једва чекам да сам твој!
Теби ћу се да посветим
И уложим сав труд свој!

У школи су већ другови,
Разлеже се мно пој,
Све по избор Соколови, —
Дивно ли је, Боже мој!

Још у школи учитељи
Мило гледе на све нас, —
Као нови родитељи,
Да нам буду само спас!

У школи се само стиче
Знање, љубав, честит рад,
Кроз тебе ми душа кличе:
Роде мили, твој сам сад!

Мој завете, ти се вини
Из млађаног срца мог:
Послужићу Домовини
И Краљу нам, — помоз' Бог!

Звони, звоно милогласно,
Зови дечји народ нов:
Да ојачан ради часно
Уз Божији благослов!

Х. У., Mandalina :

NA DAN UJEDINJENJA 1935 GODINE

Hvale dajmo Bogu, nek barjaci viju!
Jedinstva je danas, god naš — uskrснућа.
Za nj je mnogo braće pala krvca vruća
Za domaju našu, za Jugoslaviju!

K njoj se danas naše misli, želje viju
Za napredak njezin, troje braće sreću,
Jačajmo jedinstvo, sreću ćemo veću
Steći. U tomu nam moć i slava svijui!

Neka zamru vrazi, protivnosti klone
I svak koji narod s jedinstva zavađa,
S kojih nemir, nered, mržnja, bratska svada.

Ljubav, sloga, bratstvo nek srcu prione:
Jedinstva su oni našeg залог, snaga.
Jugoslav'jo, sved nam živi, majko draga!

A. FRANCEVIĆ, Ljubljana:

KRTOVA DEŽELA

(Grška legenda.)

Jura je v morju Egejskem otoček,
le malo poznan.
Mestece belo tu stalo je nekđaj
ko biser vkovan.

Ribiči v slanem so žvlju lovili
sj rakov in rib,
sladke vode za žejo je hranil
izdolbeni hrib.

Mirno in srečno je teklo življenje
— oj blaženi vrt —
dokler na njem ni zaplodil, razpasel
se veliki krt.

Čudežno krtov množijo se čete,
da groza in strah.
»Manjka prostora, še mesto vzemimo!«
izdajo poplah.

Jurčani primejo palice, prekle,
zagrabijo žrd
in pritepenim glodalcem nemilo
zadajajo smrt.

Kaj pa pomaga, ko tolpe vsiljivcev
še bolj se množé!
Siti neznosnega boja in klanja
vse v brod nalože.

Nov si poiščejo dom po ostrovih
nedaleč odtod,
krt pa ostane v izpraznjeni Juri
edinj gospod.

Dolgo ne vlada. Usoda ukrene:
»Hm, živeža ni,
rjo z žezeza še boste glodali,
pa konec bo dni.«

Kakor je rekla, se vse je izteklo,
zatrli jih je glad.
Nikdar več tu ni nastanil se človek,
nikoli živad.

Včasih na splavu se s čredo pripelje
kozar na obisk,
mrtvi otoček tedaj se začudi,
odkodi ta pisk in ta vrisk.

FERDO PAVEŠIĆ, Sarajevo:

JESENJE SLIKE

Na livadi je osamljen hrast,
Za njim proljeće umiručj osta.
A pred njim je jesen tužna i siva
Sa bolnih i turobnih dana dosta.

Pred kućicom sjedi osamljen starac,
Za njim su sreća i minuli časi,
A pred njim vrijeme tugaljivim glasom
Pjeva o životu što tiho se glasi.

JOSO MATEŠIĆ, Generalski Stol:

KASNA JESEN

Nesta cveća i zeleni,
Dode vreme od jeseni,
Još za malo, pa će zima
U posete doći svima.

Pšenica je zaorana;
Već je došla jesen rana,
Sve za zimski san se sprema,
Do proleća da prodrema!

JOSIP POSLEK, župnik, Lukovdol:

BRATSKA SLOGA

Trojedini Jugosloven
Biće srećan, blagosloven,
Biće jak i biće možan
Dok ko jedan bude složan.

Samo glupost, mržnja slepa
Može, braćo, da nas cepa.
Samo tuđi rob i sluga
Izdati će svoga druga.

Ko za brata neće brata
Biće klinom tuđeg bata.
Konop sebi o vrat meće
Ko sa bratom 'biti neće.

Koga tude mami zlato
Prokleće ga narod zato.
Jer što i Bog složi s neba
Kao oko čuvat treba!

FERDO PAVEŠIĆ, Sarajevo:

ALI VEŠ?

Ali veš, ljuba deklica,
da življenje je rahel san
in srce moje te kliče
v gorki pomladni dan.

Ali veš, otroček ljubi,
jaz srečo svojo še zdaj
v tvoji iščem obljudi:
skupaj bova odšla v raj.

Ali veš, dekle ljubeče,
kako tiho odhaja čoln,
odhaja, dekle, čoln sreče,
hrepnenja moj'ga poln.

Ali veš, ljuba deklica,
da življenje je rahel san
in srce moje te kliče
v gorki pomladni dan.

JOSO MATEŠIĆ, Generalski Stol:

NAKON VOJSKE*

Osamnaest meseci je
Od onoga prošlo dana,
Kada poslanih kao vojnici
Pozdrav braći sa svih strana.

Srcem punim ideala
Veselo sam otišao
Služit Kralju, Otadžbini,
Za koje bi život dao!

Kao vojnici i dalje sam
Soko bio, pesme pev'o,
Što i sada radim dalje
Kad sam službom gotov, evo!

Brzo mi je prošlo vreme
Radeći za ideale,
Među vojskom našom dičnom
Vrednom svake slave, hvale.

U vojsci me zadesila
Zalost teška i velika:
Radi smrti Komandanta
Našeg Kralja Mučenika.

Al i snage dobih sveže
I poleta za rad novi,
Pa sa snagom ojačanom
Napred lete Sokolovi.

Zato, vojsko, hvala Tebi,
Ko ponosu našeg rada,
Dok je Tebe sigurna je
Naša slava i sloboda.

* Lanjske godine (v. »Sokolici« br. 5) doneli smo pesmu br. Jose Matešića iz Generalskog Stola, prigodom odlaska u vojsku. S pesmom na ustima je otišao, s pesmom na ustima se vraća. — Ur.

СОКОЛСКА ЗАСТАВА

Под заставом овом, том светињом нашом,
И њеним плаштем од знамења светог —
Ми Соколи увек с крви пуном чашом,
Разбијасмо свугде душманина клетог.

Под светим знаком њеног симбола:
Љубави, јединства, братства и слоге,
После тешке борбе лишисмо се бола,
Вековних мука и патње многе.

Зато, браћо, сви под заставом овом,
Том светињом нашом, части и поноса:
Нек нам љубав цвета, снагом срца свом,
Без пакости, злобе, мржње и пркоса. —

То је наша слава, понос, дика свију;
То је наше Сунце, чиј' нас зраци грију.
Чувајмо је, браћо, нек слободно вије,
За срећу и јединство Југославије.

FERDO PAVEŠIĆ, Sarajevo:

JESEN U GRADU

Čuje se jecaj lišća na grani
I tužni refreni ledene kiše,
Sivi su i glupi magloviti dani
Kad jesen pusta u gradu diše.

Ulicom glavnom u vozu od stakla
Zlatan se lijes sa pokojnim njiše,
Njegova je stud u dušu me takla
I ja čujem jesen kako tužno diše.

RICA, Ljubljana:

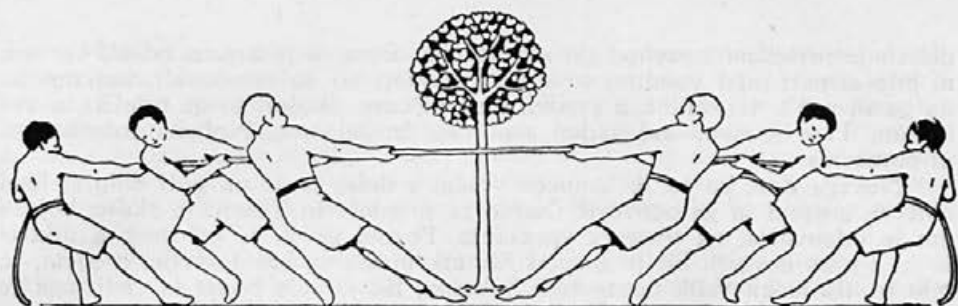
PTIČJA GODBA

Ptičja godba svira:
črni vran basira,
kos na klarinet,
slavček — mlad poet —
sladko muzicira,
da posluša svet,
a škrjanec vstaja,
pod nebo gre pet.

Sliši Bog iz raja,
okno gre odpret.

Pa vihrava sova
godbo preplaši,
pod večer zauka,
ptičke prepodi.

Le samo škrjanec
toži pod nebo,
stresa svoje pesmi
daleč nad zemljo.

RADOVI NAŠEG NARAŠTAJA

KAREL ROSENSTEIN, Jesenice:

ZGODBA O TINETU

(Nadaljevanje.)

3.

Prišli pa so slabi časi za Tineta. Nenadoma mu je zbolela mati. Prav dobro se nikdar ni imel. Z materjo sta imela le toliko, da sta skromno živela. Sedaj je pa mati ležala bolna, ob mesecu ni bilo skromne plače in marsikateri dan nista založila niti koščka kruha v usta. Glad in beda sta se vselila v nizko in temno sobico. Od časa do časa je dobil Tine pri ljudeh delo, da je zaslužil vsaj toliko, da ni mati stradala. Sam je bil rad lačen, samo da je kupil bolnici skodeljico tople juhe. Ljubil je mater, rad bi dal življenje zanjo, rad bi naporno delal vse dni, da bi le ozdravela. A čeprav bi rad delal, rad zaslužil, rad trpel, da bi ji pomagal, ni mogel. Zaslužka ni bilo. Kam naj se obrne? Koga naj prosi? V trgovini, kjer sta kupovala, jima niso več hoteli dajati na upanje. Ali naj gre prosjačit? Ali naj gre živ v grob z bolno materjo. Bilo mu je za obupati. Potrt je hodil sem in tja, suh, bled, razmršen, bolj podoben mrliču kot živemu človeku. Mati je hudo bolna ležala v postelji in molče trpela bolečine in glad. Bolelo je Tineta, ko je gledal njena shujšana lica, globoko vdrte oči in mrliško bledico. Najhuje mu je bilo ponoči, ko je moral poslušati vzdihljaje in ječanje bolnice, ki je težko hropla in grebla s koščenimi prsti po blazini. Neznosno dolge so bile te noči, komaj je pričakoval jutra, da je vstal in šel ven, v gozd, kjer ni poslušal bolestnega ječanja trpeče matere, kjer mu ni prihajalo na uho težko hropenje, kjer ni bilo treba gledati njenega izmučenega obraza, kjer sta bila mir in samota. Da samota. Kadar je bil žalosten in je trpel, se je zatekel v kotichek, kjer je bil sam s svojo boljo, kjer ga ni nihče nadlegoval z izpraševanjem in nepotrebnim govoričenjem.

V tem času je skoro pozabil sokolski dom, telovadbo in tovariše. Le malokdaj se je priplazil v telovadnico, kjer je bila živahna razgibanost, radost, veselje. Ni mu ugajalo veselo razpoloženje tovarišev, ki so se brezskrbno in razposajeno podili po telovadnici. Če se mu je kdo prismejal nasproti, se mu je zdelo, da se smeje njegovemu trpljenju in njegovi bedi. Zato ni hodil več v sokolski dom. Telovaditi tako ne bi mogel. Glad ga je popolnoma izčrpal, bil je brez moči in tudi brez volje.

Končno mu je le uspelo dobiti delo na cesti. Delali so nov vodovod. Vsak dan je hodil s kopačo in lopato na delo, opoldne je prišel domov, pripravil materi hrane, použil kaj malega sam in nato šel zopet na delo. Zvečer se je izmučen vrnil domov, nekoliko posedel pri materi, potem se pa zvrnil v posteljo in v trenutku zaspal. Sokolski dom in telovadnico je vedno bolj pozabljal. Telesno in duševno trpljenje ga je popolnoma otopilo. Le ob ne-

deljah je prišel na izprehod do sokolskega doma, a je kmalu odšel, ker mu ni bilo strpeti med veselimi tovariši. Nekateri so ga spraševali, kaj mu je, da ga ni več k telovadbi, a zvedeli niso ničesar. Skušali so ga tolažiti, a vse zaman, Tine je ostal zakrknjen sam vase in žalosten. Nobena tolažba mu ni pomagala.

Nekega dne, ko se je izmučen vračal z dela, ga je na poti dohitel lepo oblečen gospod in ga ogovoril. Čudno se je zdelo to Tinetu in skoro boječe mu je odgovarjal na njegova vprašanja. Poznal ga je že od prej, a nikdar še ni z njim govoril. Bil je gospod Robnik in edino, kar je vedel o njem, je bilo to, da je bil velik nasprotnik Sokolov. Bil je zelo bogat in radi tega je imel povsod veliko besedo. Ta Robnik je torej Tineta na dolgo in na široko spraševal o njegovem življenju, o razmerah, v katerih se nahaja, in o materi. Tine mu je vse natanko povedal, o materini bolezni, da je telovadil pri Sokolu, a sedaj ne more več radi slabih razmer, da večkrat z materjo stradata in da jima gospodar že dolgo časa odpoveduje stanovanje. Govoril mu je o vsem, kot pri spovedi, da sam ni vedel zakaj. Gospod Robnik ga je pazljivo poslušal in ko je končal, je izpregovoril:

»Vidim, da sta vidva z materjo v zelo slabih razmerah. Mlad si in postaven, zato si mi že na prvi pogled ugajal in pripravljen sem ti pomagati. Kakor veš, moja beseda marsikje mnogo zaleže. Namenil sem se, da te spravim v tovarno in to v tak oddelek, kjer je služba zložna in zasluček dober. V miru in brez skrbi bosta potem živela z materjo, ki ji boš lahko kupil zdravila, da bo zopet okrevala. Nič več se ji ne bo treba mučiti s težavnim delom. Zadovoljno bosta živela od tvojega zaslužka. Samo nekatere pogoje ti stavim. In ti so: najprej mi moraš obljubiti, da ne boš nikdar več prestopil praga sokolskega doma. Drugič se moraš obvezati, da boš čital samo časopise, ki ti jih bom jaz dajal brezplačno. Tretjič mi moraš obljubiti, da se ne boš nikdar več družil s tovariši, s katerimi si skupaj telovadil in da boš hodil samo z ljudmi, ki ti jih bom pokazal in boš vedno spoštoval mojo besedo in izpolnil vse, kar ti bom ukazal. To so vse zahteve, na katere mi moraš dati besedo, da se jih boš držal. Vidiš, da zahteve niso hude in da ne boš imel nikdar več tako lepe prilike, kot jo imaš sedaj. Samo »da« reci in imel boš lepo službo ter boš za vse življenje preskrbljen. Dam ti dva dni odloga, da si premišliš. Pri odločitvi misli tudi na svojo bolno mater. Zabičujem ti pa, da nikomur ne zineš besedice o tem, kar sva sedaj govorila, kajti takoj, ko kaj takega izvem, boš ob službo. Dobro premisli, kaj boš odgovoril.«

Gospod Robnik mu je krepko stisnil roko in ga pustil samega na cesti.

Izgubljeno je gledal Tine za njim in ves čas ni prišel do besede. Zdelo se mu je, da sanja. V omotici se je vračal proti domu in vse se mu je mešalo v glavi, kar mu je govoril gospod Robnik. Hitro je doma postregel materi in nato brez besedice legel v posteljo. Skušal je premisliti, kar je danes slišal, a ni mogel. Vse se mu je zmešalo v nekak kaos, v katerem se je počasi izgubil.

Drugi dan, ko se je prebudil, je mislil, da so bile vse skupaj le sanje. Šele čez nekoliko časa se je prepričal, da je vse gola resnica. Zamišljen je odšel na delo, a danes ni bil za to. Ves čas mu je blodil po mislih Robnik s svojo ponudbo. Ali je mogoče? Služba v tovarni? To je bil vedno cilj Tinetovih želja. Kolikokrat si je želel, da bi dobil v tovarni službo, čeprav najslabšo. A dozdevalo se mu je, da je to nekaj vzvišenega, zanj nedosegljivega. In sedaj se mu nenadoma nudi prilika, da dobi službo v tovarni in to ne navadno službo, temveč boljšo službo, kjer bo delo prijetno in plača dobra. Za vse življenje bo preskrbljen. Materi bo lahko kupil zdravila, da bo zopet ozdravela. Zopet bo lepo in nikdar več ne bo treba stradati. — Samo pogoji... Da, pogoji, na te ni mislil. Da ne bi nikdar več hodil k telovadbi in da ne bi nikdar več občeval s tovariši, s katerimi je dolga leta telovadil in s katerimi se je tolikokrat veselil in zabaval. Ali je to mogoče? Ne, to ni mogoče. Neglede na druge zahteve, je to nemogoče. Da bi se on vsemu temu odpovedal? Ne — in še trikrat ne. Po dolgem času se mu je zopet vzbu-

dila goreča želja, da bi videl telovadnico, da bi se zopet pozabaval s tovariši, vzlic težavam, ki ga tarejo. To je sam vrag, si je zatrjeval, ki me hoče izvabiti v past. Kupiti me hoče. Ne, ne boš me dobil, zloba! Silovito je zamahnil s krampom po skali, da so se zasvetile iskre, kot bi hotel udariti po vragu, ki ga hoče kupiti. Rajši stradam, celo umrem rajši, kot da bi se dal prodati. Kaj pa mati? Tudi ona bi mi svetovala isto. Ne, na noben način se ne dam kupiti. Saj bi bil potem samo suženj onega Robnika, ki bi počel z menoj, kar bi hotel.

Telesno in še bolj duševno potr se je Tine vrnil zvečer domov. V postelji je še enkrat trdno sklenil, da bo Robnikovo ponudbo odklonil, nakar je izmučen zaspal.

Drugi dan, ko se je vračal proti večeru domov, je že od daleč zagledal Robnika, ki mu je hitel nasproti.

»No,« mu je Robnik že od daleč klical z nasmehom na ustih, »kako si se odločil?« Videti je bilo, da si je popolnoma v svesti zmage.

Tine je bil še pred nedavnim odločen, da mu krepko poreče — ne — se obrne in odide proti domu. A ko ga je videl pred seboj z zmagoslavnim nasmehom na ustih, je postal pohleven in popolnoma brez moči, kot šolarček pred učiteljem. Rad bi mu odgovoril: Lopov, ne dam se kupiti, umreva rajši z materjo od glada, kot bi storil kaj takega, a ni imel moči.

»Kako si se odločil?« je ponovil Robnik vprašanje.

Tinetu se je zameglilo pred očmi. Krj mu je udarila v glavo in neprenehoma si je na tihem ponavljal: Samo za mater, samo za mater, za mater se žrtvujem. Zbral se je in z veliko težavo spravil iz ust:

»Sprejemem.«

»Dobro,« je rekel Robnik in si oddahnil, »jutri zjutraj pridi pred tovarno, pri vratarju boš izvedel, kje boš delal in kdaj. Samo opozarjem te na obljubo, ki si mi jo dal s tem, da si sprejel ponudbo. Upam, da se je boš držal, če ne, že veš, kaj bo. Od tebe ne bom zahteval nič takega, česar me bi mogel izvršiti. Zadovoljen boš s službo in čez nekoliko časa mi boš še hvaležen. Obilo sreče v novem življenju. To ti dam pa za prvi teden, ko ne boš dobil še plače, da bosta imela z materjo za hrano.« Robnik je stisnil Tinetu v roko pest srebrnega denarja in nato hitro odšel.

»Lopov,« je siknil Tine za njim. Kupil si me. Za denar si me kupil. Suženj sem.« Dvignil je roko, kot bi hotel vreči denar v cestno blato, a pobesil jo je in vtaknil denar v žep.

»Za mater,« je šepnil pred se in s sklonjeno glavo odšel proti domu.

Stopil je v sobico. Mati je ležala na postelji in hropla. Bila je je še samo kost in koža.

»Mati,« je rekel Tine in stopil k njeni postelji, »službo sem dobil v tovarni. Sedaj sva preskrbljena. Nič več nama ne bo treba stradati. In zdravila bom tudi kupil, da boš zopet okrevala.«

Mati ga je toplo pogledala. S koščenimi prsti je poiskala njegovo roko in jo nalahko stisnila. Iz žalostnih, globoko vdrtih oči so ji pritekale solze, spolzele po rumenih, nagubanih licih in kapale na odejo. Jokala je uboga mati. In jokal je tudi Tine, a njegove solze niso bile solze olajšanja, temveč grenke solze žalosti in obupa.

ЈЕСЕН

Нечујно, без шума, дошла је она — јесен. Још јуче видео сам живот, како га сунце греје својим већ косим зрацима. Данас, не знам зашто, осећам се једнак оном лишћу на дрвету, које жути и нестаје га помало. Осећам у души неки велики терет. Да ли је то зато, што се не чује весели цвркул птица и зујање пчела, већ једино песма петла и тужно шкрипање ђерма, који као да жали за оним што је прошло. Не знам, али осећам умор, слабост...

Тражим нешто, што би одагнало таму, која ми је тако обавила душу, као густа магла. Али узалуд. Сам сам, исто онако сам и тужан као и јесен. Седим уз прозор своје мале кућице, и гледам кроз ту маглу, не би ли угледао неку светлост свог унутарњег живота, који тиња у мени и нестаје. Одлази исто онако нечујно као што је јесен дошла. Тражим сунце, али оно као да се покајало што је до сада онако раскошно бацало своје зраке на мене...

Напуштам малу кућицу и излазим из села. Окрећем се и застанем... На путу да тражим светлост души својој? Остављам мајку, кућу, пријатеље своје и село. Све остављам па и тебе светлости и огњиште живота мог! И тебе Сокољство моје! Колико си ми пута разбило лед, који ми је притискао срце у душу претећи ми својом хладноћом. И као да чујем глас, који ми говори: остави све и пођи даље.

Окрећем главу од тог света коме сам штете наносио, и идем даље... Јесен је. Магла. Тамо, негде далеко кроз маглу, угледам светлост. Да ли је то сунце? Па не! Идем ближе. Сада већ добро видим. Кубе а на врху златан крст. Осетим како нестаде магле и указа ми се светлост. Појурим и утрчим у тај свети храм спаса. Пред собом угледам озбиљно, светачко лице калуђера. Осетих како ми душа заигра, јер је нашла себи лека.

*

Весео, огрејан сунцем пролећа, ишао сам к свом селу. Застанем на оном истом месту где сам се оне јесени од њега опраштао. Чујем песму и свирку. Пођем даље и из далека гледам народ обучен у три боје како весео иде за нечим, што има лик Свеца, кога сав тај народ слави. На грудима те Светости угледам светао сокољски знак, који је сјао као сунце... То је југословенски народ славио победу сокољске Мисли.

Моја је душа исцељена. Ја поново приђох тој Светињи да јој и даље служим.

GLASNIK

70-godišnjica smrti Jindržiha Fignera. 15 novembra o. g. navršilo se je 70 godina od smrti suosnivača Sokolstva br. Jindržiha Fignera. Uz Tirša Figner je najznačajnije lice u našoj velikoj sokolskoj organizaciji i prvi počeci naše sokolske istorije ispunjeni su ovim časnim i svetlim imenom. Kada su slovenska leđa pucala pod težinom tereta austro-nemačko-madžarskog nasilja Figner i Tirš osnivaju Sokolstvo, da u zgodnom momentu raskinu krute tudinske lance s kojima smo bili okovani. Figner je bio trgovac po zanimanju, ali njegov život silno se je razlikovao od života tadanjih trgovaca, koji nisu imali osećaja niti prema narodu niti bilo prema kakvim narodnim idealima. Figner je muke svog naroda, kao i muke ostalih slovenskih naroda, naročito živo osećao. On svoje blago ne gomila, on ne uživa u njemu. U njemu vidi samo sredstvo, a ne cilj. Sokolstvu žrtvuje sve što ima; i svoje materijalno i duhovno bogatstvo. Za sokolsku ideju nisu mu bile nikakve žrtve prevelike i preteške. Kad se je osnovalo prvo sokolsko društvo u Češkoj »Praški Sokol«, Figner postaje njegovim prvim starešinom. Tirš je bio načelnik u tom društvu. Tirš uze za ženu kćerku Fignerovu, poštovanu našu sokolsku sestru, sokolsku i javnu radnicu s. Renatu, koja još i sada živi u Pragu. Time su se Figner i Tirš i porodično povezali i udarili čvrste temelje našem sadanjem Sokolstvu.

Figner je bio čovek širokih pogleda, dubokog shvatanja dužnosti i odgovornosti, prožet neograničenom ljubavlju prema svome narodu, demokrat u punom smislu reči, prijatelj, zaštitnik i podupiratelj bednih, nesrećnih i ostavljenih, a ogorčen protivnik tiranina i nasilnika u nacionalnom i socijalnom smislu. Naoružan tim vršinama osniva Sokolstvo u kojem treba da se čeliče značajevi, da se stvaraju ljudi, potpuni ljudi, jer samo takvi mogu da se so-

kolskim imenom diče, jer samo takvi mogu da koriste svome narodu i čovečanstvu. Fignerovo je načelo bilo, da samo na ljubavi i poštovanju može da svet počiva i napreduje. (Klj.)

KALENDARIC sokolske omladine za god. 1936 izišao je u nakladi Jugoslovenske sokolske matice. Kalendaric je uredio I zam. starešine Saveza SKJ br. E. L. Gangl. Cena je Kalendaricu Din 2[—], a naručuje se kod Jugoslovenske sokolske matice u Ljubljani, Narodni dom. Sokolska omladino, nabavi ovaj lep Kalendaric!

Sokolski sustav u Turskoj. Turska vlada je poslala direktora zavoda za telesni uzgoj u Ankari i narodnog poslanika Rahmi Apaka u Jugoslaviju te su oni posetili Savez jugoslovenskog Sokola u Beogradu, vodstvo Sokolske župe u Novom Sadu i društvo u Subotici i neka sokolska letnja logorišta. Kod tih poseta tačno su proučili sokolsku organizaciju i sokolski duh. Kao što turske novine javljaju, biće mnoge osnove sokolske gimnastike prenesene u organizaciju telesnog uzgoja u Turskoj.

Otvorenje pančevačkog mosta. Dne 10 novembra o. g. svečano je predan prometu pančevački most, koji veže Beograd s Pančevom i dalje. Most je ureden za želznički, kolni i pešački saobraćaj. Ovo je najduži most u našoj zemlji; dugačak je oko 1500 m. Nosi ime »Most Kralja Petra II«. Otvorenje je izvršio Knez-Namesnik Pavle u prisustvu kr. namesnika dra. R. Stankovića i dra. I. Perovića.

U Rusiji grade ogromne aeroplane. Nedavno je u Rusiji nastradao, kao što je poznato, orijaški aeroplan »Maksim Gorki«. Da nadoknadi ovaj gubitak, ruska se vlada rešila da sagradi 16 novih ogromnih aeroplana. Biće metalni jednokrovnici sa slobodnim krilima, a imaće svaki po šest

motora sa 1200 PS. (Nastradali »Maksim Gorki« imao je 8 motora sa 850 PS.) Raspon krila tih novih orijaških ptica iznosiće 63 m, ukupna visina 11 m, duljina 34 m, širina između oba točka preko 10,5 m. Brzina ovih aeroplana biće 270 km na sat. Služiće ne samo putnicima, nego i za otpremu robe; za putnike biće 60 do 70 udobnih sedišta. Kod normalnog opterećenja moći će da lete horizontalno i onda, kad se obustave dva motora. Osim toga biće snabdeveni najnovijim spravama za noćna putovanja i za pristajanje u noći.

Knjižnica s knjigama koje govore. Poznati engleski tvorničar automobila, lord Nuffield, poklonio je nacionalnom zavodu za slepe 5000 funti sterlinga, kako bi se mogla stvoriti knjižnica s knjigama, koje bi govorele. Biće to, naravno, gramofonske ploče. Načiniće uz to naročite gramofone za slepce. Za sada snimiće 25 takvih knjiga, koje će početi evanđeljem sv. Ivana, a završiti zanimljivim modernim romanom.

Nevidljivi direktor. Svi poznajete onu veliku, obično crno uvezanu knjižurinu što je obično za vreme nastave nosi služitelj po razredima da objavi učenicima direktorova saopštenja. Ovom starodrevnom uređenju učiniće, čini se, moderna tehnika kraj. U mnogim školama u Pragu, pa i van Praga, zamenio je knjigu zvučnik. U direktorovoj sobi nalazi se mikrofoni, koji je spojen žicom sa svim razredima; njemu predaje sada direktor svoja saopštenja, a on ih onda preko žica raznosi zvučnicima po školskim sobama.

Salamonska presuda u Abisiniji. Presude izriču se u Abisiniji još i danas na starinski, sredovečni način. Sudske se rasprave vrše pod vedrim nebom u prisustvu celog naroda, a presuda se izvrši odmah, čim je bila izrečena. Salamonsku presudu izrekao je abisinski političar Ras Abula, a bio je po sredi vanredno težak slučaj. Iz spavaće sobe jednog abisinskog velikaša nestala je oveća suma novaca. Samo dve sluge, oba na glasu radi svoje vernosti, mogle su ući u tu odaju, koja nije imala ni vrata ni prozore na ulicu, nego samo usku pukotinu kroz koju se »ne bi provukao ni šakal«. Samo jedan između slugu mogao je biti zločinac, ali koji? Oba su se kleli nebom i zemljom da su nevini pozivajući za svedoke sve anđele i arhanđele. Ras Abula je bio u vrlo neugodnom položaju; bio je u opasnosti da mu se uzdrma njegov dobar glas što ga je uživao kao nepo-

grešiv i pravedan sudac. U Abisiniji se kazni provala vrlo teškom kaznom: provallniku se otseče desna ruka. Ras Abula je pozvao krvnika te mu naredio da odvede oba okrivljenika u spavaću sobu. Tamo su oba morali desnu ruku pružiti kroz pukotinu kroz koju se »ne bi provukao ni šakal«. Najednom se zaori glasna zapovest: »Otseci, krvniče, provallniku ruku!« Brzo kao munja nestane jedna ruka iz pukotine. Ras Abula uhvati drugu ruku te vikne veselo: »Evo, ovaj nije krivac!«

Besna krava okužila 86 ljudi. U Miškolecu u Madžarskoj poslato je 86 ljudi u peštanski Pasterov zavod; pili su, naime, mleko besne krave, pa su se svi razboleli od ove strašne bolesti.

Z A Š A L U

Škotska. »Što si tako zlovolljan?«, pita Mak Gregor Mak Donald. »Ta danas je bila izvučena tvoja srečka s glavnim zgodnikom od 100.000 funti!« — »Istina,« prizna Mak Donald, »ali sam ja kupio dve srečke po 6 penija — no sada se dozlaboga ljutim, što nisam uštedio ono novaca za drugu srečku...«

Računstvo. Učitelj da učeniku ovaj zadatak: Iz Ljubljane krene automobil u 10 sati pre podne, brzinom od 50 km na sat, prema Zagrebu i Beogradu. U 12 i po posle podne krene drugi automobilista opet iz Ljubljane istom cestom, ali brzinom od 80 kilometara. Gde će se oni naći? — Učenik: »U gostionici.«

U školi. Učitelj govori učenicima o biljkama te hoće da im protumači stanicu (ćeliju). »Ako jedan list razrežem najpre na dva dela, onda na četiri, i sve tako dalje na sasvim male, sićušne delove — šta ću najposle dobiti?« — Učenik: »Spanać!«

Lovac. Gazda Zečević povede svoga sinčića sobom u lov. Pošto je otac već nekoliko puta opalio ali uvek promašio, pita ga mališan: »Koliko puta valja, tatice, opaliti, dok se ne prevali jedan zec?«

Putovanje na modernom parobrodu. »Konobaru, možete li mi kazati, gde se na tom brodu može videti okean?«

Među besposlenima. »Šta si dobio kod gospodina savetnika?« — »Dao mi je jednu knjigu: Apetit i borba protiv njega!«

Iz uredništva

Naredni broj našeg lista iziđi će pred božićnim praznicima. Rukopise treba poslati uredništvu najkasnije do 8 decembra, ukoliko saradnici žele da im se sastavci objave u decembarskom broju »Sokolića«.

Naraštajci i naraštajke! Svakom zgodom i na svakom mestu širite svoj naraštajski list. Neka svaki pretplatnik nađe još po jednog! U mesecu decembru pošalji dužnu pretplatu za ovu 1935 god., ako si još što dužan, i spremi se da čim pre izmiriš i pretplatu za 1936 god.!

»Sokolić« mora biti ogledalo i merilo vaše svesti i vašeg požrtvovanja, vašeg života i vašeg nastojanja!

Rešenja iz 10 broja „Sokolića“

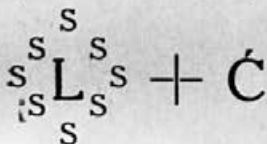
Magična križaljka. — Vodoravno i uspravno: 1) Galović, 2) La, 3) Ovo, 4) Vari, 5) Irena, 6) Čilibar, 7) Avari, 8) Orel, 9) Ini, 10) Ab.

Rebus I: Naša je nacija silna i velika.

Rebus II: Ujeo je vuk.

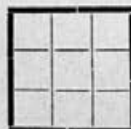
Rebus

(Zlatko Veritas, Sarajevo)

Magični kvadrat

(Rud. Mohar, Loški potok)

Postavi črke A, E, I, K, L, O, R, S, V tako, da dobiš besede: ave, Eva, Ivo, kar, kol, lok, les, ovi, rak, ris, sel, sir. (Čita se tudi obratno.)

Izpolnjevalka

(Puc Vladimir, Ljubljana)

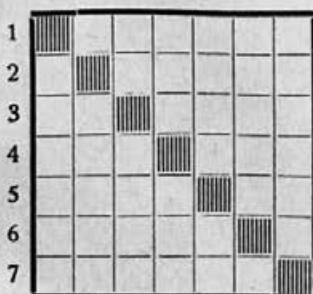
1. — — —
2. — — —
3. — — —
4. — — —
5. — — —
6. — — —
7. — — —
8. — — —
9. — — —
10. — — —

1. Žuželka, 2. član družine, 3. žensko ime, 4. ptica, 5. reka v Jugoslaviji, 6. del voza, 7. zdravilo, 8. žensko ime, 9. del obraza, 10. riba.

Po sredi navzdol čitaš krstno in rodbinsko ime velikega slovenskega pesnika.

Ispunjalka

(Zlatko Veritas, Sarajevo)

Slogove: BOR, BOR, DA, GA, KO, LI, LO, LO, MA, ME, RAC, RAJ, RE, RI, RIČ, RIK, SA, SA, TI, VIČ — treba u lik sastaviti reči sledećih značenja: 1) Mesto u Sloveniji. 2) Opera od Smetane. 3) Poznati hrvatski dramatičar (Kalman). 4) Slavni slavonski književnik (»Mrtvi kapitali«). 5) Poznata Hajneova pesma o vili s Rajne (fonetski). 6) Poznati dalmatinski pesnik (»Tamara«). 7) Čovek, koji u šalji-vom tonu izvrgava ruglu razne pojave u životu.

Slova sa šatiranim poljima daju prezime najvećeg živućeg Slovena.

